

Những Hài-kịch

Của Molière tiên-sinh

(Les Comédies de Molière)

BỆNH TƯỞNG

(*Le Malade Imaginaire*)

HÀI-KỊCH của MOLIÈRE Tiên-Sinh

Soạn ra

NGUYỄN – VĂN – VĨNH

Diễn quốc-âm

—————

1928

—

ÉDITIONS DU TRUNG-BẮC-TÂN-VĂN

68, Rue Jules-Ferry

HANOI

TIỂU-SỬ ÔNG MOLIÈRE

Chính tên ông là Jean Baptiste Poquelin, sinh tại Paris ngày 14 hoặc 15 janvier 1622. Cha là Jean Poquelin làm nghề bán vải và chăng -đệm, mẹ là Marie Cressé cũng là con nhà hàng đệm. Đến năm hai-mươi-hai tuổi ông mới lấy tên Molière. Ông là con trưởng, dưới còn năm người em nữa. Mẹ mất từ năm ông lên mười. Cụ thân-sinh ra ông sau được cử vào làm tùy -thân thị-bộc nhà vua Lô-y Thập-tứ, cũng định về sau truyền chức ấy cho ông, cho nên đã dạy ông lấy nghề nhà. Nhưng trời bảm sinh ra ông đã có sẵn cái tài làm kịch, tình cờ lại dun-duì cho ông sinh-trưởng ở xóm Chợ-lớn kinh-thành, là chỗ hàng ngày được nom thấy những cảnh hoạt-động của lê-dân. Và cụ ngoại-tổ ông là Louis Cressé lại ưa đi coi hát, thường đưa ông đến rạp Hôtel de Bourgogne, bấy giờ đương giữa cái buổi nghệ diễn-kịch nước Pháp sắp nhờ bài bi-kịch Le Cid của Corneille tiên-sinh mà nổi danh lừng-lẫy một thời.

Ông đầu đi học muộn (năm 14 tuổi mới đi học) nhưng mà sáng lắm, chẳng bao lâu thuộc đủ kinh sử Hi-lạp, sau lại được nhập môn cụ Gassendi là một nhà giáo-sư am-hiểu các sách La-tinh nhiều. Năm hai-mươi tuổi ông vừa thoát ra ngoài cái cửa hàng của cha, và vừa thôi học, thì ông dự một vài diễn ở rạp hát nhỏ Le Tripol de la Perle, đã mở ra một rạp hát riêng gọi là L'illustre Théâtre. Năm 1645 ông bị giam ở nhà-ngục Châtelet, năm 1646 thì ông từ bỏ Paris, ông đứng làm chủ một phường đi hát dong các tỉnh. Trong mười-hai năm trời, ông đi khắp trong nước Pháp, nghĩ lấy bài kịch, viết ra vở mà diễn lấy và cho phường mình diễn n để thiên-hạ nghe. Năm 1653 ông soạn ra và diễn tích L'Etourdi ở Lyon. Cũng năm ấy ông nhờ có người giới-thiệu được vào hầu quan Tổng -đốc tỉnh Languedoc là ông Conti vương, vương bệnh-vực ông trong ba năm, rồi về sau tự dung vì sùng tôn-giáo mà ghét bỏ, không ưa nghệ diễn-kịch. Năm 1656 ông diễn tích Dépit Amoureux ở Béziers.

Đến năm 1658 thì ông được diễn trong rạp hát Ngự. Từ đó ông ở liền kinh -thành, được cử làm chòm phường hát của Đức-ông Hoàng-đệ. Từ đó ông soạn ra và đem diễn biết bao nhiêu vở kịch hay. Năm 1659 xuất-hiện vở Les Précieuses Ridicules (Đàn-bà kiêu -cách); năm 1660, xuất hiện vở Sganarelle (Anh chồng ghen hão); năm 1661, vở L'Ecole des Maris (Tràng học làm chồng), vở Les Facheux (Nhanh-nhẩu đoảng); năm 1662, vở L'Ecole des Femmes (Tràng học làm vợ); năm 1663, nhân ông bị bọn đồng-nghề ghen-ghét và bọn sùng đạo quá, chỉ-trích, ông bèn soạn và diễn ra vở Critique de l'Ecole des Femmes (Cuộc bình-phẩm bài kịch Tràng học làm vợ); năm 1663, vở Versailles phóng bút; năm 1664, ông diễn ba hồi trên tập: "Giả đạo-đức". Vở kịch này nhiều người phản-đối, cho nên mãi ba năm sau mới đem diễn cho công-chúng coi được; năm 1664 diễn hai vở "Cưỡng-bách giá thú" và La Princesse d'Elide; năm 1665 diễn tích Don Juan. Năm ấy thì phường hát Ngự, ngang hàng với hai phường nữa, một là phường hát ở rạp Hôtel de Bourgogne, hai là phường hát ở xóm Marais. Ông vừa đóng vai, vừa soạn kịch, vừa làm chủ phường, vừa làm người quản-đốc việc xuất nhập sân khấu, lại phải ứng-biện tất cả các tấn tuồng nhà vua mu ốn dùng, hồ có lệnh trên truyền bảo ông phải nghĩ ngay ra bài mới mà diễn cho vua coi. Nhưng dẫu công-việc nhiều, ông mệt nhọc quá đỗi, mà ông vẫn soạn ra nhiều vở. Năm 1665, vở L'Amour Médecin (Ái tình chữa bệnh); năm 1666, vở Misanthrope (Người yếm-thế) và vở Médecin malgré lui

(*Miễn-cưỡng làm thầy thuốc*) ; năm 1667, vở *le Sicilien* ; năm 1668, *ba vở L'Amphitryon, Người Biển-lân, và Georges Dandin* ; năm 1669, *M. de Pourceaugnac* ; năm 1670, *Những bậc tình-lang hào-phóng, Trưởng-giả học làm sang* ; năm 1671, ông cùng với ông Corneille, ông Guinault và ông Lulli soạn ra bài nhạc kịch *Psyché* ; rồi ông lại soạn tập *Les Fourberies de Scapin, La Comtesse d'Escarbagnas* ; năm 1672, ông soạn tập "*Đàn-bà hay chữ*".

Năm 1662, khi ấy ông bốn -mươi tuổi, chẳng may cho ông lại đi lấy vợ trẻ tuổi quá , mới có hai-mươi, cũng làm nghề diễn kịch , tên là Armande Béjart, là con gái của bà Madeleine Béjart chính là tình -nuong của ông ngày xưa . Ông vốn đã nhiều người ghét sẵn , cho nên có ngay tiếng đồn mai -mĩa rằng ông lại lấy con gái của ông làm vợ . Vua Lô-y Thập-tứ có tình thương ông, cho nên ngài ra đặc -ân để bịt miệng thiê n-hạ, cho phép bà Duchesse d'Orléans trong hoàng-tộc ra làm đỡ -đầu cho đưa con đầu lòng của ông (1664). Chồng thì nhiều tuổi mà lại có tính ghét đời, vợ thì ít tuổi mà lại đảm -đang lơ-lửng. Cho nên ông chỉ những ghen mà đâm bệnh. Trong tám năm sau cùng ông luôn luôn đau yếu. Đến năm năm-mươi-mốt tuổi, giữa ngày thứ sáu 17 tháng hai 1673, ông đương diễn vai chính bài tuồng "*Bệnh-tưởng*" của ông soạn ra sau cùng thì ông chết , tại giữa rạp hát ở đầu con đường Richelieu. Rạp hát ấy vẫn còn cho đến bây giờ là rạp hát công của nhà nước , tên gọi là Le Théâtre Français, trước gọi là La Comédie Française. Tục vẫn gọi là Nhà của ông Molière. Hậu-thế coi ông như tổ-sư nghề diễn hài-kịch ở nước Pháp.

Bài kịch, dịch ra đây, chính là cái bài hài-kịch sau cùng của Molière tiên-sinh đó vậy.

Các Vai :

NỮNG-CÔNG , *người bệnh tưởng.*

NỮNG-BÀ, *vợ kế của Nững-công.*

CÔ LAN, *con gái lớn Nững-công, tình-nương của cậu An.*

CÔ CÚC, *con gái út Nững-công.*

NỊU-CÔNG, *em Nững-công.*

CẬU AN, *tình-nhân của cô Lan.*

LANG Ế, *ông thầy thuốc.*

Ế-SINH, *con trai ông lang Ế, cũng phải lòng cô Lan.*

ĐẠI-HOÀNG TIÊN-SINH, *thầy thuốc riêng của Nững-công.*

NHÂN-NGÔN TIÊN-SINH, *bán thuốc.*

CHÂN-TÍN TIÊN-SINH, *quản-lý khe-uớc.*

CON NHÀI, *con ở.*

HỒI THỨ NHỨT

KỊCH THỨ 1

NỪNG-CÔNG, *ngồi một mình bên cái bàn, đương xia tiền tính nhữ ng đơn thuốc, vừa tính vừa nói một mình :*

Ba với hai là năm, với năm nữa là mười ; với mười nữa là đi hai mươi. Ba với hai là năm.

“ Với lại hôm hai mươi bốn , một chén thuốc hạ , để khai công tẩy uế cho nó mát ruột tôn - ông...” Nhân-ngôn tiên sinh này, được cái chữ nghĩa kê đơn thuốc rất là lịch - sự. “ Cho nó mát ruột tôn-ông, ba hào ”. Phải rồi, phải rồi. Nghề bán thuốc, lễ-phép với khách cũng chưa là đủ . Nhân-ngôn tiên-sinh ơi là Nhân-ngôn tiên-sinh ơi ! tiên-sinh lại còn phải liệu mà tính tiền cho phải chăng mới là nhân nghĩa . Ba hào một chén thuốc hạ thì tôi cũng lạy tiên sinh cả nón . Vả chẳng cái đơn thuốc hạ này , tiên-sinh đã cắt cho tôi mấy chén lần trước rồi , lần nào tiên-sinh cũng tính có hai hào . Mà hai hào thì trong lối kê đơn vào sổ cửa hàng bào-chế của tiên -sinh, tất là một hào mà thôi. Vậy thì xin hãy bỏ : một hào. “ Hựu thử nhật, tiêu-dược nhứt thang, cụ hữu tảo-nhân long-nhãn, để khiến tôn -ông ngủ cho ngon giấc , ba hào nữa ”. Thôi thôi, xin kiểu tiên-sinh. Đã ba lấy một , thì xin cứ ba lấy một . Với một hào nữa , này. “ Hựu thử nhật vãn, một chén thuốc ngủ con nữa ; táo-tâu long nhãn, bốn lạng đầy, ba hào rưỡi, để khiến cho tôn-ông ngủ giấc đêm lại ngon hơn giấc ngày . Ba hào rưỡi ”. Thang này thì tôi không dám nài gì với tiên -sinh, vì thang thuốc hôm ấy làm cho tôi ngủ ngon giấc lắm . Thế là mười , mười lăm, mười sáu xu rưỡi. Với lại... Thôi thôi, tôi cũng lạy tiên-sinh. Thế này thì ai còn dám ôm nữa đây ! Tổng cộng là mười hai thang thuốc lớn với hai mươi liều thuốc lẻ . Chẳng trách được mà tháng này ta không được mạnh khỏe như tháng t trước. Tháng trước ta uống nhieu thuốc hơn tháng này Góm chết ở đây bừa bãi ra thế này mà không ai cất dọn cả.

Con nhài đâu mày ! Nhài ! (*vừa nói vừa cầm chuông lắc mãi mà chẳng ai thưa. Tiếng chuông tiếng gọi rầm rĩ, hồi lâu mà chẳng thấy ai*). Trời ơi là trời ! chúng nó chi bỏ cho tôi chết một thân một mình ở đây. Nhài ! Nhài ! Nhài !

KỊCH THỨ II

CON NHÀI, NỪNG-CÔNG

CON NHÀI, *vừa thưa vừa vào.* – Dạ ! dạ ! Tôi vào đây rồi.

NỪNG-CÔNG. – Con ranh kia, đi đâu mà để tao gọi thế ?

C. N. *Tảng lờ rờ đầu mà xuyết-xoa.* Góm ! gọi gì mà gọi lắm thế , để người ta vội quá cộc vào cánh cửa bươu cả đầu lên đây này.

N. C. *Nổi giận.* – Con chết hư kia !

C. N. *Cứ đánh trống lấp hoài.* – Chao ! chao ! đầu quá

N. C. – Tao gọi. . .

C. N. – Chao ! chao ! chao ! đầu !

N. C. – Tao gọi mày. . .

C. N. – Chao đầu ! chao đầu !

N.C. – Tao gọi mày vừa một tiếng đồng hồ rồi. . .

C. N. – Chao đầu ! chao đầu ! Trời ơi là mẹ ơi ! là mẹ ơi !

- N. C. – Con khỉ gió kia, mày có im đi để cho tao mắng không ?
- C. N. – Ông làm tôi brou cả đầu lên thế này, còn mắng gì nữa.
- N. C. – Mày làm tao dất cổ bông họng, con quái kia !
- C. N. – Ông làm tôi vỡ đầu đây này. Thế là cân, ông còn mắng gì tôi nữa.
- N. C. – À ! con bé hỗn này, tao nói mày không được hay sao ?
- C. N. – Hể ông mắng tôi nữa thì tôi khóc đây này.
- N. C. – Đây-tớ đâu có đây-tớ. Tao thế này mà bỏ tao. . .
- C. N. *Cứ đánh trống lóp hoài.* – Đau bỏ cha bỏ mẹ đi thế này này !
- N. C. – Con này tao bảo mày không được, phải không ?
- C. N. – Chao đau ? chao đau ?
- N. C. – À ! ra tao mắng mày, mày không cho tao mắng đấy, phải không ?
- C. N. – Đấy thì ông cứ việc mà mắng đi !
- N. C. – Nhưng mày có để cho tao mắng ở đâu. Tao hồ mở miệng mày đã đánh trống lóp rồi.
- C. N. – Ông tức, ông mắng tôi đau, thì tôi phải kêu trời, ai có việc nấy chứ sao ?
- N. C. – Thôi thôi, thế này tao cũng chết với đũa ở thôi ! Cất những cái này đi . Cái này nữa . (*Đúng đây*). Hôm nay mày xem đại-tiện tao thế nào ?
- C. N. – Đại tiện ông ?
- N. C. – Ừ, đại tiện tao có lợi không ?
- C. N. – Thừa ông, việc ấy nào phải việc tôi. Để rồi đã có thầy Nhân-ngôn ghé mũi. Tiền thầy biết lấy, thì phân thầy phải gửi.
- N. C. – Mày phải hâm sẵn nước-dùng gà để tao uống liều thuốc xổ nữa.
- C. N. – Hai cái thầy Nhân-ngôn với Đại-hoàng này, thật là lấy mình ông làm cái trò chơi, làm con bò sữa tốt, tha hồ mà vắt, chẳng hay ông có bệnh gì, mà cứ cho uống thuốc hoài như thế ?
- N. C. – Mày câm đi, đồ ngu như lợn ! Mày biết gì mà nói đến những việc thuốc thang ? Ra gọi con Lan vào tao bảo.
- C. N. – Cô vào kia rồi. Khen thay cô khéo đoán bụng ông quá !

KỊCH THỨ III

CÔ LAN, CON NHÀI, NỪNG-CÔNG

- N. C. – Ồ ! con lại gần đây, cha bảo. Con khéo đi vào giữa lúc cha đương tính cho tìm con.
- C. L. – Lạy cha, bảo gì ? Con xin chờ lệnh cha đây.
- N. C. *Đương nói, chạy tắt-tả vào một cái phòng có bình đại-tiện.* – Con chờ đó một chút. Bảo nó đem cái gậy đây tao. Tao xong bây giờ.
- C. N. *Nhạo chủ.* – Mau, mau, ông đi mau, Tội nghiệp thầy Nhân-ngôn làm cho ông lắm công nhiều việc quá !

KỊCH THỨ IV

CÔ LAN, CON NHÀI

- C. L. *Nhìn con Nhài một cách tư tình mà sẽ hỏi.* – Nhài ơi !
- C. N. – Gì ?
- C. L. – Mày nhìn tao một chút.

C. N. – Này nhìn, sao nữa ?

C. L. – Nhài !

C. N. – Gì, Nhài ?

C. L. – Màỵ chưa đoán ra tao muốn bảo gì ư ?

C. N. – Tôi cũng hơi đoán ra rồi . Cô lại chỉ nói chuyện anh chàng , chứ còn chuyện gì nữa . Sáu hôm nay, tôi gặp mặt cô lúc nào , cũng chỉ thấy cô nói có một câu chuyện . Cô không nói được chuyện ấy, thì hình như phát sốt phát rét.

C. L. – Màỵ đã biết vậy, sao lại còn để cho tao hỏi mới thưa ?

C. N. – Khốn nhưng mà cô có để cho tôi nói được kịp với cô bao giờ đâu ! Chưa gặp mặt cô đã nói liền thoáng đi rồi, chỉ những lắng tai nghe cũng còn chưa kịp, nữa là. . .

C. L. – Điều ấy thì tao thú thật . Nói chuyện chàng, tao không bao biết mỗi mồm . Song màỵ thử nghĩ, con người như thế, tao đắm say phỏng có đáng hay không ?

C. N. – Thưa cô, con nào dám bảo rằng không đáng.

C. L. – Ta thiết tha con người thế ấy, ai dám bảo ta hư ?

C. N. – Ai dám bảo cô hư ?

C. L. – Và, chàng ở thủy chung như thế, ta nào lại nữ phụ lòng ?

C. N. – Phải.

C. L. – Ủ, màỵ thử nghĩ lại mà xem, có phải thật lòng trời giun-giúi, thật ông tơ dất dúi đôi ta ?

C. N. – Phải.

C. L. – Kể từ lúc chàng chưa biết ta là ai, mà đã có lòng vị ta cứu giúp, bảo-hộ cho ta như thế, thật là bụng dạ anh hùng.

C. N. – Phải.

C. L. – Các bậc hiệp-sĩ ngày xưa, tưởng cũng đến vậy mà thôi !

C. N. – Phải, thưa cô.

C. L. – Chàng làm việc anh-hùng thủ-đoạn như thế, mà tự nhiên như không ?

C. N. – Vâng, tự nhiên.

C. L. – Mà người giỏi trai nhỉ !

C. N. – Giỏi trai lắm !

C. L. – Mặt mũi khôi ngô phạm !

C. N. – Vâng.

C. L. – Lời ăn tiếng nói cũng nhã như nét ở.

C. N. – Có thể !

C. L. – Thật là nhả ngọc phun châu.

C. N. – Phun châu.

C. L. – Thế thì còn cái chi ức lòng ta cho bằng cái phận giam cầm cấm giữ, để cho xa cách hai người trời đã xe cho yêu mến nhau này.

C. N. – Dạ, thật là uất-ức.

C. L. – Nhưng mà, Nhài ơi, cô hỏi câu này em nói thật, miệng chàng nói yêu ta như thế, chẳng hay lòng chàng có thật yêu ta hay chẳng ?

C. N. – Thưa cô, điều ấy thì con không dám quyết , bởi vì đàn ông họ rất khéo giả vờ , miệng leo-lèo ai nghe không tưởng tự tim gan . Xem ngay như mấy người con hát , đóng vai mê gái , phỏng có kém nào -nùng chi sự thật . Hay đâu là mặt giả úp ngoài, nhãn-nhó hảo để dối lòng

thực-nữ ; nước mắt tuôn ra lại ráo ho ền như chơi, tiếng thở dài, mặt mày ngơ-ngẩn, con mắt lu-đừ, càng giả-dối lại càng ra như thật.

C. L. – Mày đừng nói thế , Nhài ơi. Tội nghiệp ! Có lẽ đâu cái miệng thon -thời ấy lại là nói dối !

C. N. – Thôi ! mày lại hà-tát phải bàn. Thật hay dối nay mai thì biết . Chàng đã hẹn đến hỏi cô làm vợ, để thử xem rồi có được như lời hay không ?

C. L. – Nhài ơi ! nếu người ấy mà nói dối cô, thì cô thề rằng chung thân không bao giờ còn tin trai nào nữa.

C. N. – Thôi ông đã trở ra kia rồi.

KỊCH THỨ V

NŨNG-CÔNG, CÔ LAN, CON NHÀI

NŨNG-CÔNG, *khệnh-khạng trở ra ngồi phịch xuống ghế* . – Con ơi ! Cha có một tin này nói để con hay. Chắc rằng con không đồ ra là tin gì hết , con ạ. Có người đến hỏi con làm vợ . . . Sao cha nói con lại cười thế ? Phải, phải rồi, con gái đũa nào nghe đến chuyện lấy chồng g cũng nhòen miệng cười. Ôi tạo-hóa ! ôi tạo-hóa ! Phép thiên-địa cũng kỳ thay đấy nhỉ ! Con ơi, cha coi đó mà suy, thì lựa phải hỏi con muốn lấy chồng không đó hử ?

C. L. – Lạy cha, phận làm con, cha mẹ đặt đâu ngồi đấy. Xin cha cứ tùy ý mà gầy dựng cho con.

N. C. – Hay ! thế thì con ta dễ bảo lắm ! Vậy là việc xong rồi đó , phải không ? Cha trót hẹn, thì không để cha sai hẹn đấy nhé.

C. L. – Thưa cha, cha bảo làm sao, con biết làm vậy mà thôi, chứ con nào dám cãi.

N. C. – Cứ ý cô (mẹ kế) con, thì hai chị em mày cùng phải vào nhà tu hết cả, kia đấy.

CON NHÀI, *nói sé*. – Mẹ Thảo-mai nghĩ rất phải đó.

N. C. – Cô con nhứt định không để cho con đi lấy chồng , sau cha phải nói mãi , cô con mới chịu. Vả cha đã trót hẹn gả con cho người ta, không lẽ nào chối được.

C. L. – Lạy cha, con được nhờ lượng hải hà cha lắm lắm.

C. N. – Thưa ông, có dễ từ xưa đến giờ, duy ông mới quyết-định có một việc ấy, gọi là khôn. Con dám khen ông đó.

N. C. – Tao chưa nom thấy người, nhưng họ nói người dễ coi lắm, chắc rồi ta cũng bằng lòng, mà rồi con cũng ưng ý.

C. L. – Chắc hẳn như thế, thưa cha.

N. C. – Con đã nom thấy chàng chưa mà chắc như thế ?

C. L. – Lạy cha, cha đã cho phép, con xin thú thật sự lòng . Vậy chàng với con không phải là chưa biết nhau bao giờ cả. Vốn đã sáu hôm nay, tình-cờ đôi bên gặp-gỡ, thanh khí lẽ hăng. . .

N. C. – Thế mà họ chẳng nói gì cho cha biết cả . Thôi, được như vậy càng hay . Họ chỉ nói cho cha biết rằng chàng giỏi trai mà cao lớn.

C. L. – Thưa vâng.

N. C. – Hình-dung tâm-thước.

C. L. – Thưa vâng.

N. C. – Ăn nói có duyên.

C. L. – Thưa phải.

N. C. – Diên-mạo khôi-ngô.

- C. L. – Khôi-ngô lắm.
- N. C. – Con nhà quý-phái mà nét-na lắm.
- C. L. – Tinh-khi thật hay.
- C. L. – Thật hay.
- N. C. – Lại biết cả tiếng *La-tinh*, tiếng *Hi-lạp*.
- C. L. – Điều đó thì con không biết.
- N. C. – Trong ba ngày nữa, thì đồ y-khoa tốt nghiệp.
- C. L. – Người ấy mà đồ y-khoa, thừa cha ?
- N. C. – Ừ. Nó lại không nói với con câu ấy ư ?
- C. L. – Thừa cha không. Thế ai bảo cha câu ấy ?
- N. C. – *Đại-hoàng* tiên-sinh nói, chứ ai.
- C. L. – *Đại-hoàng* tiên-sinh có quen người ấy hay sao ?
- N. C. – Câu ấy lựa là con phải hỏi chàng là cháu tiên-sinh đó.
- C. L. – la ! Cậu *An* là cháu *Đại-hoàng* tiên-sinh !
- N. C. – Ai là cậu *An* ? Tao nói chuyện cái thằng hỏi mày kia mà.
- C. L. – Thì con cũng nói chuyện người ấy, chứ còn nói chuyện ai.
- N. C. – Nó chính là cháu gọi *Đại-hoàng* tiên-sinh bằng cậu, là con anh rể tiên-sinh, cũng làm thầy thuốc, tên gọi *Lang-Ế* tiên-sinh. Tên nó là *Ế-sinh*, chứ cậu *An* nào ! Việc gả bán, tao đã quyết-định từ sáng hôm nay cùng với *Đại-hoàng*. *Nhân-ngôn* nhị tiên-sinh. Đến mai thì thầy *Lang-Ế* sẽ đem con đến trình diện cho ta coi . Kia kia ! mày làm sao mà ngơ ngẩn cả người ra vậy ?
- C. L. – Thừa cha, vốn là cha nói một đằng, con lại nghe một nẻo.
- C. N. – Thừa ông, ông nghĩ thế nào ? Con ông như thế, của cải ông như thế, mà ông lại đi kén anh thầy thuốc làm rể hay sao ?
- N. C. – Tao nghĩ như thế đấy, việc gì đến mày con kia ? mà xác vừa chứ !
- C. N. – Xin ông đừng vội nổi khùng như thế . Ông hãy cho phép con tỏ -thẻ đôi lời. Con dám hỏi vì lẽ làm sao, mà ông lại đi gả bán lạ lùng thế vậy ?
- N. C. – Vì lẽ gì, mày há lại không hay . Tao bây giờ yếu t àn-tật, phải kiếm lấy thằng rể làm thuốc, phải kết thân với nhà làm thuốc, để mà có chỗ cầu-cứu nương tựa những lúc ốm đau.
- C. N. – Thế có phải nói chuyện ôn-tòn tử-tế không nào. Đó mới là một lẽ. Nghị-luận với nhau như thế, ai là người không muốn nghị -luận. Ông nói như thế thì tôi lắng cả hai tai mà nghe. Giờ tôi dám phân lại, xin ông cũng ôn-tòn mà nghe cho tôi nhé , Ông thử vất tay lên trán mà nghĩ xem quả thị ông có phải là người đau yếu gì không ?
- N. C. – Con phải gió này ! Mày lại hỏi tao có đau yếu không à ? Tao mà không có bệnh, thì ai có bệnh ! Con ranh kia !
- C. N. – Vâng thì ông có bệnh. Xin ông đừng to tiếng như thế. Con ngờ, nên con phải hỏi. Ông chắc trong mình có bệnh, thì ông nói có bệnh. Con xin tin ngay. Ông có bệnh nặng, nặng lắm thật đây mà. Tội nghiệp ! Nhưng cô con lấy chồng, là lấy chồng cho cô con, chứ có lấy chồng cho ông đâu. Vả, cô con không có bệnh gì hết, thì việc gì mà phải đi lấy ông lang.
- N. C. – Nó lấy chồng, chồng nó tất là rể tao. Để ra con chỉ những mong nhờ khi đau yếu . Tao muốn vì tao mà gả chồng làm thuốc c cho nó. Con nhà hiếu thảo, phải lấy chồng được việc cho cha.
- C. N. – Thừa ông, ông cho phép con vị ông mà khuyên một đôi lời.
- N. C. – Mày khuyên tao làm sao ?

C. N. – Ông đừng gả thế.

N. C. – Vì lẽ gì vậy ?

C. N. – Vì lẽ cô con không ưng như vậy đâu ?

N. C. – Cô mà không muốn thế ?

C. N. – Cô con không muốn

N. C. – Con tao không muốn ?

C. N. – Dạ, con ông không muốn. Con ông xin thưa với ông rằng con ông không có cần dùng gì đến cậu *Ế-sinh*, đến ông *Lang-Ế* và đến cả loài nhà *Ế*.

N. C. – Nó không cần mà tao cần. Và chỗ ấy là chỗ lợi cho tao còn nhiều nữa : *Ế-sinh* là con một của *Ế* tiên-sinh. Và *Đại-hoàng* tiên-sinh là cậu nó, vợ con không có, lại hẹn hễ tao mà gả thì bao nhiêu của -cải sẽ đem cho hết vợ chồng nhà nó. Mà của-cải của *Đại-hoàng* tiên-sinh nào có ít đâu. Đồng niên lợi-tức ít ra cũng được tám ngàn đồng.

C. N. – Hễ tiên-sinh giết thiên-hạ cũng đã nhiều mạng cho nên mới giàu đến thế.

N. C. – Mỗi năm tám ngàn đồng là một món tiền cũng nên nhặt, ấy là không kể của riêng nhà *Ế* tiên-sinh.

C. N. – Đành lắm bạc nhiều tiền là quý. Song cứ như ý con, có một lẽ vẫn là hơn. Là cô con không chịu. Vậy con xin ông t hươg đến phạt cô con, đừng ép chớ nài, để cô con phải trăm năm riêng tù. Cô con không phải là người để thiên-hạ gọi là bà lang *Ế*.

N. C. – Cô mà không muốn, nhưng tao muốn thế.

C. N. – Ông đừng nói thế mà.

N. C. – Mà y cấm tao nói ?

C. N. – Ông không nói thế được.

N. C. – Sao tao lại không nói thế được ?

C. N. – Bởi vì ông nói thế, người ta bảo là nói không nghĩ.

N. C. – Người ta muốn bảo thế nào thì người ta bảo. Tao đã hẹn gả rồi, con tao phải lấy.

C. N. – Tôi bảo rằng cô tôi không lấy.

N. C. – Nó không lấy, tao bắt phải lấy.

C. N. – Ông bắt, cô con cũng không chịu.

N. C. – Nó không chịu, thì tao bắt nó vào nhà tu.

C. N. – Ông ?

N. C. – Ừ tao.

C. N. – Thật thế ?

N. C. – Thật.

C. N. – Ông không bắt được cô con vào nhà tu.

N. C. – Tao không bắt được con tao vào nhà tu ?

C. N. – Ông không bắt được.

N. C. – Thật không ?

C. N. – Thật không.

N. C. – À, con này láo quá. Tao muốn bắt con tao đi tu không được à ?

C. N. – Con bảo không được ?

N. C. – Ai cấm tao ?

C. N. – Ông lại cấm ông.

N. C. – Tao cấm tao ?

C. N. – Phải. Bởi vì lòng ông không nỡ thế được.

- N. C. – Tao nở cho mày xem.
- C. N. – Ông nói đùa.
- C. N. – Tao không nói đùa.
- C. N. – Ông nói thế thì ông nói, nhưng rồi ông thương cô con, ông không nở.
- N. C. – Tao không thương.
- C. N. – Phải ! Chóng cô con có vãi một vài giọt nước mắt , hai tay ôm cổ , gọi *ba-ba, ba-ba* yêu, *ba-ba* bấu, thỏ-thẻ vài câu thì ông lại đủ lòng thương mến được ngay.
- N. C. – Tha hồ nó muốn làm thế nào, tao cũng không thương.
- C. N. – Phải, phải !
- N. C. – Tao đã bảo tao nhứt định gả rồi.
- C. N. – Ông nói hão đó.
- N. C. – Tao lại nói hão với mày.
- C. N. – Trời ơi ! con lạ gì tính nết ông , ông nói thế thì nói , chứ lòng ông bao giờ cũng vẫn nhân-từ.
- N. C. – Ấy tao nhân-từ lúc nào thì nhân -từ, mà lúc nào tao đã phải tàn -nhẫn thì tao tàn -nhẫn lắm đó.
- C. N. – Thôi, thôi, tôi can ông đừng nói phũ -phàng như thế. Tội nghiệp ! ông đau đó mà , nổi giận làm chi cho nhọc.
- N. C. – Thế thì tao bảo nó , có thân thì liệu . Tao đã ừ với người ta rồi , phải sắp sửa mà thuận cho xong đi.
- C. N. – Thưa ông, con cấm cô con không được lấy đám ấy đó.
- N. C. – Trời đất ! chẳng hay đời này là đời nào, mà đưa ở cãi lộn với chủ nhà như thế vậy ?
- C. N. – Chủ nhà nói không nghe, thì đưa ở khôn, phải bảo chủ nhà.
- N. C. *nổi khùng lên, đuổi theo con ở mà đánh .* – Con này hỗn, tao phải đánh chết mày mới được đây.
- C. N. *Vừa chạy quanh vừa nói.* – Chủ nhà làm xằng, đưa ở phải ngăn, phải cấm.
- N. C. *Vớ được cái gậy đuổi quanh mãi.* – Mày đứng đó để tao dạy mày ăn nói.
- C. N. *Cứ chạy quanh hoài.* – Chủ nhà rồ-dại, đưa ở phải giữ lấy tay.
- N. C. – Mày là con chó.
- C. N. – Khi nào tôi lại có chịu để ông gả cô tôi như thế.
- N. C. – Mày là con chết đâm chết vằm.
- C. N. – Tôi nào lại có để cho cô tôi hóa bà lang É.
- N. C. – Mày là con. . .
- C. N. – Tôi nói thì cô nghe, chứ cái bộ ông thì bảo ai được.
- N. C. – Lan, mày không nắm được nó lại đây cho tao à ?
- C. L. – Thôi, con van cha, cha đừng làm thế mà sinh nặng bệnh ra đó.
- N. C. – Hễ mày không nắm được nó lại cho tao, thì tao nguyên-rũa mày.
- C. N. – Hễ cô con mà nắm con cho ông thì con từ cô đó.
- N. C. *Chạy mãi nhọc quá ngồi bệt xuống ghế.* – Trời ơi là trời ! chúng nó định giết tôi đây.

KỊCH THỨ VI

NỪNG-BÀ, CÔ LAN, CON NHÀI, NỪNG-CÔNG

- N. C. – Bà ơi bà vào gần đây.

- N. B. – Tội-nghiệp ! ông tôi làm sao thế kia ?
- N. C. – Bà vào cứu tôi đây.
- N. B. – Chết nổi ! làm sao thế, mình ?
- N. C. – Mình ơi !
- N. B. – Mình ơi !
- N. C. – Mình ơi, nó vừa mới làm cho tôi nổi giận.
- N. B. – Tội nghiệp thế ! Nó làm gì mà mình của tôi giận thế này ?
- N. C. – Mình ơi, con Nhài nó hỗn quá, tôi không sao chịu được nó.
- N. B. – Thôi, tôi can mình đừng giận nữa, thêm đau.
- N. C. – Nó làm cho tôi tức quá ! mình ạ.
- N. B. – Thôi, van mình, vượt giận làm lành.
- N. C. – Nó cãi tôi trong một giờ đồng-hồ.
- N. B. – Thôi, thôi mà.
- N. C. – Nó lại bảo tôi không có bệnh gì cả.
- N. B. – Con bé láo thế thì thôi !
- N. C. – Mình ơi, tôi đau hay không, mình lại không biết hay sao ?
- N. B. – Ừ, nó nói xằng đấy mà.
- N. C. – Mình ơi, còn nuôi nó nữa, thế nào cũng có ngày nó làm cho tôi chết mất thôi.
- N. B. – Thôi, thôi, tôi can ông, rồi tôi trị tội cho nó.
- N. C. – Vì nó mà tôi cứ uất mãi khí lên, không khỏi.
- N. B. – Ông đừng uất nữa, nguội đi. Chóng ngoan.
- N. C. – Tôi bảo mình đuổi nó đi đã mấy mươi lần rồi.
- N. B. – Ông ơi ! đũa ăn đũa ở, đũa nào không có nét hư . Nhiều khi biết nó hư mà phải chứa. Như con Nhài này , nó đã khéo chân tay , lại sạch sẽ có ý tứ , cẩn thận, nhanh nhẩu, mà lại có nghĩa. Duy nó chỉ phải tính hỗn -hào một chút. Thôi, ông tha thứ cho nó một lần nữa , kéo tôi tìm người khó lắm. Con Nhài đâu ?
- C. N. – Dạ, bẩm bà.
- N. B. – Sao mà lại để ông giận như thế ?
- C. N. – Bẩm bà. Con hết sức hầu-hạ ông và chiều tính ông từng tí, không biết làm sao mà ông giận.
- N. C. – Bẩm lạy bà. Ông con bảo : ông con muốn gả cô *Lan* cho cậu cả nhà ông lang *É*. Con thưa ông rằng món ấy tuy hầu thật, nhưng mà nên để cho cô con vào nhà tu kín thì hơn.
- N. B. – Nó nói thế thì phải, chứ sao mà ông giận ?
- N. C. – Chết nổi ! Bà lại tin nó hơn tôi sao ? Con này nó điêu -ngoan trăm cách , láo xược muôn phần ấy, bà ạ.
- N. B. – Ừ thì tôi xin tin ông. Ông vượt giận làm lành đi . Đây, đây, tao bảo mà, *Nhài*, hể còn láo với ông nữa để ông giận , thì tao tổng cổ mà ra đó. Vào lấy cái áo bông của ông đây , lấy gói mền đây, kéo ông ngồi ghé thế này, đau mình mà lạnh. (*Khoác áo, đắp mền, đem gói bông lót lưng, lót sườn cho chồng*). Thế ? thế nó êm, nó ấm. Ông có dễ chịu không ? Xin ông kéo mũ cho kín tai. Không gì độc bằng để lạnh tai đó, ông ạ.
- N. C. – Mình ơi mình thương tôi quá. Tôi cảm ơn mình. Tôi sống cũng vì mình. Những chúng nó thì tôi chết mất mình ạ.
- N. B. – *đến xếp dọn lại những đệm và gói, để quanh mình chồng* . – Ông hãy đứng dậy một thí, để tôi lót một cái nệm xuống dưới , kéo đau xương. Cái này để lót lưng , cái này để bên

sườn, cái kia để bên sườn kia . Còn một cái để nâng đầu không mỗi cô . Con Nhài, đỡ tao một tay nào.

C. N. – *nhân lúc Nùng-bà ngánh đi cầm cả cái đệm bông ấn mạnh vào đầu Nùng-công, rồi bỏ chạy.* – Cái này để cho che kín gió.

N. C. – *vung-văng, vớt cả đệm và gối ném theo con Nhài mà rằng* : - À mày định làm cho tao chết ngạt, à ?

N. B. – Trời đất ơi là trời đất ơi ! lại cái gì nữa đây ?

N. C. *thở không được nữa, ngồi phịch xuống ghế.* – Tôi không thể nào chịu được nữa !

N. B. – Tôi can ông, nguôi giận đi. Nó không biết làm, ông tha cho nó.

N. C. – Bà ơi, bà không biết cái tình quái của con chết vằm này, bà ạ. Nó làm tôi uất lên mà chết mất thôi. Phen này ít ra cũng phải chực thang thuốc bổ mới lại người.

N. B. – Thôi, tôi van mình, im đi đừng uất thế nữa.

N. C. – Mình ơi ! phúc cho tôi mà còn có mình, không thì tôi chết mất.

N. B. – Tội nghiệp chồng tôi !

N. C. – Mình ơi ! mình ăn ở với tôi tử tế quá, tôi không biết lấy gì đền-bồi. Tôi vẫn tính cho đi gọi ngay thầy quản-lý khế ước đến, để lập chúc-thư. . .

N. B. – Tôi xin mình đừng nói đến những sự ấy, đau lòng tôi lắm ! Tôi nghe nói đến chúc-thư mà giật cả mình, mà đứt từng khúc ruột !

N. C. – Tôi đã bảo bà mấy lần rồi, mà bà không chịu đi nói với ông quản-lý khế-ước đi.

N. B. – Thôi, thôi, tôi can ông đừng nói thế nữa . Tôi phải chiều ông hết sức mà gọi t hầy đến ngoài kia rồi, nhưng xin ông hãy bỏ việc ấy lại đó.

N. C. – Xin bà cứ cho ông ấy vào đây.

N. B. – Ông ơi ! Tôi thương ông lắm . Vợ chồng thương nhau như tôi với ông , lòng nào mà nghĩ đến được những chuyện ấy nữa.

KỊCH THỨ VII

THẦY QUẢN-LÝ KHẾ-ƯỚC, NÙNG-BÀ, NÙNG-CÔNG

N. C. – Mời tiên-sinh vào đây . Tiên-sinh lại gần đây . Tiên-sinh ngồi xuống đây . Nhà-tôi có nói với tôi rằng tiên-sinh là một người thực-thà cẩn-thận lắm, mà lại là chỗ thân-tình với nhà tôi. Cho nên tôi có cho mời tiên-sinh lại, để nhờ tiên-sinh thảo cho một đạo chúc-thư.

N. B. – Xin ông những việc ấy đừng bắt đàn-bà chúng tôi phải bàn, phải nói đến. Tôi thương ông còn xót cả ruột gan, bụng đau mà nghĩ đến những chuyện chúc-thư văn-khế.

TH. Q. L. KH. U. – Bà có nói nhỏ với tôi rằng ý tôn-ông muốn để cả gia-tài cho bà. Tôi cũng đã nghĩ lắm, nhưng không tìm được thấy cách nào làm chúc-thư cho trôi cả.

N. C. – Sao lại không trôi ?

TH. Q. L. KH. U. – Thừa tôn-ông, ở nơi khác thì biết luật-lệ thế nào, nhưng ở đất *Ba-lê* này, xưa nay đàn-ông còn con vợ trước, không có phép đem lột con mà cho riêng vợ kế hết cả gia-tài được.

N. C. – Luật phép gì lại có luật phép nhảm như thế bao giờ ! Vậy ra vợ chồng thân yêu nhau, đầu gối tay ấp với nhau, những khi bệnh nã ốm đau, thang thuốc nâng niu, thức khuya dậy sớm như bà nó nhà tôi với tôi, mà muốn gọi là tỏ chút lòng nhớ ơn nhau, cũng không được hay sao ? Nếu thế, để tôi đi hỏi thầy kiện, xem làm thế nào thì được.

TH. Q. L. KH. U. – Những việc như việc ấy, ai đi hỏi thầy kiện làm gì cho mất tiền uổng. Thầy kiện là một giống chỉ biết lấy tiền người ta, mà làm ngăn trở những điều tư ý. Các ông ấy khéo vẽ vờ ra lẽ nọ lẽ kia. Đến như việc phăng phiu, vào tay các ông ấy cũng còn hóa lệch không trôi, phương chỉ là việc ông có điều mắc -míu. Ông ơi, ông khá nghe tôi, còn có người xếp việc giỏi hơn thầy kiện, tìm được cho ông những cách lượn qua các điều luật khó mà đi. Đi thẳng không lọt đã có những chước rẽ ngang. Nếu không có những kế hay đó mà lấy tiền thiên-hạ thì ông tin h tôi mua cái cửa hàng làm khế -uóc của tôi làm gì. Một xu cũng không đáng.

N. C. – Nhà tôi cũng thường nói với tôi rằng tiên -sinh khéo lắm. Vậy có cách nào làm được, xin tiên-sinh bảo giúp cho tôi, để tôi cất phần hai đứa con vô phúc mà cho vợ kế tôi đây, thì xin tiên-sinh bảo giúp?

TH. Q. L. KH. U. – Có cách chứ sao lại không! Tôn-ông phải tìm lấy một người nào thân-tín của bà đây, mà làm tờ giao gia -sản cả cho người ấy trả lại bà. Hai nữa dùng cách này: ông tìm lấy mấy người bạn cần -tin, rồi làm văn-tự nhận nợ với người ta, rồi lại bảo những người cho mượn tên ấy viết lại tờ đoan với bà rằng khi đòi được nợ thì tiền đem nộp trả bà. Ba nữa là trong khi ông còn sống, có bao nhiêu tiền bạc nên đem đưa cả cho bà, còn những nhà cửa đất cát thì làm tờ vay người khác, để mai hậu người ta đến đòi người kế-tự.

N. B. – Thôi, thôi, tôi lấy mình, đừng bàn chi đến những điều đứt ruột đó. Mình mà muôn một chết đi, thì tôi phỏng sống sao được nữa.

N. C. – Mình ơi!

N. B. – Mình ơi! tôi mà mất mình thì. . .

N. C. – Bà ơi vợ quý của tôi ơi!

N. B. – Ông chết, thì tôi sống làm gì?

N. C. – Mình ơi!

N. B. – Ông mà chết, thì tôi cũng chết theo ông, chứ tôi còn sống đâu nữa mà giữ của.

N. C. – Bà ơi! bà đừng nói thế, cho tôi rầu ruột. Xin bà cứ yên lòng.

TH. Q. L. KH. U. – Đó là một chuyện phòng xa, chứ đâu đã đến nỗi ấy. Nước mắt trái mùa, làm chi cho nảo!

N. B. – Tiên-sinh ơi, tiên-sinh chưa biết cái tình vợ chồng thương nhau là thế nào, tiên-sinh ạ. . .

N. C. – Mình ơi, tôi mà phải nhắm mắt đi bay giờ chẳng oán-hận gì, chỉ oán-hận một câu trời không cho tôi được lấy mụn con nào với mình cả. *Dại-hoàng* tiên-sinh mấy phen đã hẹn với tôi rằng xin cố thuốc thang cho bà đẻ với tôi một đứa, mà mãi chẳng thấy gì.

TH. Q. L. KH. U. – Ông bà còn để được đã lo gì mụn.

N. C. – Thôi thì mình để cho tôi theo lời tiên -sinh dạy, mà làm đạo chúc -thư. Nhưng còn e chúc-thư chưa vững, âu là tôi sẵn còn bạc mặt hai vạn tiền vàng, giấu ở lần trong bức vách phòng ngủ tôi, và hai cái văn-tự ẩn danh, thấy chữ giao tiền, của người ta viết lại, một cái của lão *Da-môn*, một cái của *Giê-rông* trưởng-giã

N. B. – Không, không, tôi không muốn tiền, mà tôi cũng chẳng cần gì đến văn-tự. Chết chưa! vậy ra ông giấu trong khe vách những bao nhiêu tiền?

N. C. – Hai vạn đồng, mình ạ.

N. B. – Thôi, thôi, tôi xin đừng nói những chuyện tiền của, mà tôi đau ruột. Ông này lần thân quá! Thế hai cái văn-tự những bao nhiêu tiền?

N. C. – Một cái bốn nghìn, một cái sáu nghìn, bà ạ.

N. B. – Ông ơi, nghìn mà làm gì, vạn mà làm gì, quý hồ ông sống, là tôi thỏa dạ mà thôi. . .

Th. Q. L. Kh. U'. – Thôi, thế tôi xin làm chúc-thư thôi nhé ?

N. C. – Vâng, xin tiên-sinh cứ làm ngay cho . Bà ấy nói gì mặc bà ấy . Nhưng ở đây viết lách không tiện. Xin tiên-sinh sang bên phòng giấy này. Nào bà, dắt tôi đi.

N. B. – Ông làm tôi đau ruột lắm, ông ơi !

KỊCH THỨ VIII

CÔ LAN, CON NHÀI

C. N. – Cô ơi ! ông với bà vừa đem một ông quản -lý khế-ước sang phòng giấy . Con lại nghe thấy bàn làm chúc-thư vãn-tự quái gì. Mẹ kể cô góm lăm đấy ! đêm ngày chỉ nghĩ những mưu điên-đảo, để bóc lột hai cô.

C. L. – Nhài ơi, của-cải cha tao, thì cha tao muốn cho ai tù y ý. Qui hồ đừng có ép uổ ng lòng tao thì thôi. Mà coi đó mà coi. Họ tinh úc-hiếp tao những cách lạ-lùng ! Thôi thì con chớ bỏ cô, con hết lòng cứu cô trong bước khó-khăn này.

C. N. – Con nào lại có bỏ cô ! Thà rằng muôn chết. Mẹ kể cô đã kiếm nhiều cách khôn -ngoan mà rù-rê con vào cánh, nhưng không biết làm sao , con nom thấy người đà đủ ghét . Một niềm muốn giúp-đỡ cô. Vậy thì xin cô cứ đình-ninh tin cậy ở Nhài này , sẽ hết chước ra tay mà cứu chủ. Nhưng xin cô phải biết cho , địch với tinh ma quỷ quái , lại cũng phải tinh ma quỷ quái . Một vài khi súng phải đổi vai. Dẫu thương cô mà phải làm mặt ghét, ông bà bảo sao cũng giã-dạng chiều lòng mới được.

C. L. – Thế, nhân-tiện cô lại nh ờ con một việc , con khá báo tin cho An -lang được biết , câu chuyện ép nài.

C. N. – Việc ấy, con chẳng biết dùng ai. Trong bạn-bè thân-thích, duy con chỉ có Gà-gáy là kẻ nhân-tình. Đành lại phải vì cô mà nâng -niu nó giã ba câu tình -nghĩa, để cho cô được việc là hay. Hôm nay thì đã muộn quá rồi . Mai sáng sớm con xin cho đi tìm nó lại . Chắc rằng nó cũng sướng mê. . .

N. B. *Đương nói dở thì thấy tiếng Nũng-bà trong gọi.* – Nhài !

C. N. – Thôi, thôi, bà đã gọi. Chào cô nghỉ và xin cô cứ cậy vào con.

HỘI THỨ II

KỊCH THỨ I

CON NHÀI, CẬU AN

C. N. – Ông kia hỏi gì đấy ?

C. A. – Mi hỏi ta hỏi gì à ?

C. N. – À kia cậu An, cậu đến làm chi đó ?

C. A. – Em ơi ! anh đến đây để biết số phận anh ra làm sao đây . Anh đến tìm cô Lan mà hỏi cô quyết -định thế nào ? Anh vừa nghe họ nói đám nào đến hỏi cô em , chẳng biết lòng cô thuận chẳng thuận.

C. N. – Cậu này nói mới dễ chưa ! Gặp cô *Lan*, nào phải sự chơi ! Già muu-kế đi vào mới lọt chứ. Số là cô tôi bây giờ bị canh giữ như tù, kín cổng cao tường, cạn dòng lá thắm, đứt đường chim xanh. May làm sao ! hôm nọ, gặp bà đi lẩn-thần, lại đem cô tôi đi coi hát bội , thừa cơ cậu mới gặp cô, từ đó ông tôi giữ ngặt, tài trời cũng chẳng lọt vào.

C. A. – Em ơi, bởi thế, anh đến đây hôm nay , không phải chàng *An* đến thăm cô ả , mà ta là bạn ông giáo dạy đàn. Tiên-sinh giữ bạn nhờ tay ta đến dạy hộ một phiên.

C. N. – Kia ông để ra cô tôi ra đó. Xin cậu đứng nép một bên, để tôi bắm trước.

KỊCH THỨ II

NỪNG-CÔNG, CON NHÀ, CẬU AN

N. C. – Đại-hoàng tiên-sinh có dặn ta sáng ngày phải đi bác h bộ trong phòng mười hai lần đi, mười hai lần lại. Ta quên mất, không hỏi tiên-sinh xem phải đi ngang hay là đi dọc.

C. N. – Thưa ông, ngoài kia có. . .

N. C. – Nói sẽ chứ , con ranh ! Mày nói nheo nhéo làm cho tao nhức óc . Đồ ngu-si há lại không biết rằng nói với người đau nên nói nhỏ.

C. N. – Thưa ông, con bắm ông rằng. . .

N. C. – Tao đã bảo nói sẽ chứ.

C. N. – Thưa ông (*con Nhài giả vở náy môi mà không nói ra tiếng*).

N. C. – Cái gì ?

C. N. *nói to*. – Thưa ông, có ai hỏi ông kia.

N. C. – Bảo vào đây (*con Nhài ra hiệu bảo cậu An tiến*).

C. A. – Thưa ông. . .

C. N. *nói dõn*. – Cậu nói sẽ chứ, kéo nhức óc ông tôi.

C. A. – Thưa ông, con thấy ông đứng vững mạnh khỏe như kia, thì con mừng lắm !

C. N. *giả vờ nổi giận*. Người như thế mà dám kêu rằng mạnh khỏe. Ông tôi còn yếu lắm !

C. A. – Tôi nghe nói ông đã bớt. Mà coi vẻ mặt cũng thấy tươi.

C. N. – Thế mà gọi là mặt tươi ! Mặt ông tôi thế là kém sắc lắm đấy . Ai bảo ông tôi bớt, ấy là người nói hỡn. Ông tôi không bao giờ yếu đuối như bay giờ.

N. C. – Con bé nói phải đấy.

C. N. – Ông tôi dẫu đi lại được, ngủ ngon giấc, ăn uống được như người ta, nhưng mà ông tôi mệt nặng lắm.

N. C. – Có thể.

C. A. – Nếu vậy, thì tôi phiền lòng . Thưa ông, thầy dạy hát của lệnh ái sai tôi đến đây thay mặt. Số là tiên-sinh có chút việc vội phải về nhà quê giám bữa , nên sai tôi là chỗ bạn thân , đến đây thay tiên-sinh để dạy cô ả học luôn, kéo nữa bỏ những vài ngày , sợ quên mất những bài học trước.

N. C. – Nếu vậy được. Vào gọi cô mày ra đây.

C. N. – Thưa ông con tưởng mời tiên-sinh vào phòng cô con thì tiện hơn.

N. C. – Nói láo, dạy đâu chẳng được.

C. N. – Thưa ông, vả lại ông không chịu được to tiếng . Đàn-địch hát-xướng rầm nhà , con e nữa ông lại nhức đầu.

N. C. – Không, không. Tao ưa đàn hát mà. . . Thôi, con ta đã ra kia rồi. Nhài, mi khá chạy vào xem bà đã bắm áo chưa ?

KỊCH THỨ III

NŨNG-CÔNG, CÔ LAN, CẬU AN

N. C. – Vào đây con. Thầy dạy nhạc con phải về quê vài bữa, có sai người này đến nhà dạy thay đây.

C. L. *Nom thấy tình-lang, giật mình.* – Trời ơi !

N. C. – Cái chi vậy ? Sao mà con ta lại giật mình ?

C. L. – Thừa cha, số là . . .

N. C. – Số là làm sao ? Làm sao mà mà hốt-hoảng ?

C. L. – Thừa cha, sự đâu có sự lạ-lùng như vậy ?

N. C. – Sự gì là sự lạ-lùng ?

C. L. – Dạ, dám thưa cha. Số là đêm nay con có nằm chiêm-bao, mình đương gặp cơn nguy - hiểm dọc đường, bỗng thấy một chàng thanh-niên đến cứu, ra khỏi cuộc nguy-nan. Giờ con ở trong nhà ra đến đây, gặp mặt chàng này, nhận ra chính là người trong cuộc mộng. Cho nên lấy làm quái lạ, giật mình.

C. A. – Nàng ơi ! hạnh-phúc thay cho người mà bụng khi tưởng đến. Dầu chiêm-bao hay tỉnh cũng là duyên. Chẳng hay nàng có việc chi phiền, để sức mọn được ra tay phù-trợ. Thề rằng vạn tử cũng không từ. . .

KỊCH THỨ IV

CON NHÀI, CẬU AN, CÔ LAN, NŨNG-CÔNG

C. N. *nửa bỡn nửa thật.* – Lạy ông, bây giờ con mới chịu ông sành mắt, xin ông tha lỗi cho những lời con nói bậy hôm qua. Kia kia là *É* tiên-sinh với lại *É* thư-sinh, cha con đem nhau lại thăm ông đó nọ. Khen thay con mắt ông tinh đời, đã khéo kiếm được chàng rể tốt ! Con người mới đẹp trai làm sao ! mà ăn nói mặn-mà làm sao ! Con mới được nghe chàng hai tiếng nói, đã đủ say sưa. Chắc cô con mà nom thấy người, nghe thấy tiếng, cũng đủ mê toi, ông ạ.

N. C. *bảo cậu An giả vờ muốn thả o.* – Chàng ở đây, xin đừng về vội. Vốn con ta sắp sửa lấy chồng. Giờ chú rể lại thăm nhà nhạc. Mà con ta nó chưa biết mặt bao giờ.

C. A. – Thừa ông, ông cho tôi được làm chứng một cuộc vui mừng như thế, thật là hân-hạnh lắm thay !

N. C. – Rể tôi là con một nhà làm thuốc giỏi. Bốn hôm nữa người đến nghênh-hôn.

C. A. – Dạ.

N. C. – Chàng có về, cũng nói cho thầy dạy nhạc của con tôi biết, để hôm ăn cưới có thầy.

C. A. – Xin vâng.

N. C. – Nhân tiện, tôi mời cả tiên-sinh nữa.

C. A. – Hân-hạnh lắm ! Hân-hạnh lắm !

C. N. – Xin đừng tránh một bên, khách quý đã vào đó nọ.

KỊCH THỨ V

LANG É, É-SINH, NŨNG-CÔNG, CÔ LAN, CẬU AN, CON NHÀI

N. C. *rờ tay lên mũ dạ mà không bỏ mũ* . – Thưa tôn-ông, Đại-hoàng tiên-sinh đã có lệnh cấm tôi không được hở đầu . Tôn-ông cũng người đồng nghê , hẳn đã biết sự -quan trọng thế nào , không trách tôi vô lễ.

L. É. – Thưa ông, nhà làm thuốc chúng tôi đi đến đâu để chữa bệnh , chứ không làm cho ai bị lạnh bao giờ.

N. C. – Thưa tôn-ông, tôi được thừa. . . (*Hai cha con cùng nói một lúc , chẳng ai nghe ra câu gì hết*).

L. É. – Thưa tôn-ông, cha con đến đây. . .

N. C. – Tiếp tôn-ông hôm nay. . .

L. É. – Con tôi với tôi. . .

N. C. – Thật là hân-hạnh. . .

L. É. – Để tỏ lòng tôn-ông. . .

N. C. – Tôi ước gì. . .

L. É. – Cái tấm lòng vui vẻ của cha con nhà tôi. . .

N. C. – Được thân sang đến qui-trạch. . .

L. É. – Vì cái ân to của tôn-ông đã ban tứ. . .

N. C. – Để mà giải tỏ với tôn-ông.

L. É. – Cho cha con nhà tôi mà tiếp-đãi rất hậu như này. . .

N. C. – Song tôn-ông đã biết. . .

L. É. – Mà cho cha con nhà tôi được cái danh-dự. . .

N. C. – Kể bệnh-não cực-khô là đường nào. . .

L. É. – Làm thân-gia với tôn-ông. . .

N. C. – Chỉ có thể. . .

L. É. – Và để cam-quyết với tôn-ông.

N. C. – Trình được với tôn-ông tại nơi đây. .

L. É. – Rằng phạm các việc thuốc thang trong bản nghê. . .

N. C. – Rằng bệnh-nhân ấy sẽ tìm hết chước. . .

L. É. – Và các việc khác nữa. . .

N. C. – Để mà. . .

L. É. – Cha con nhà tôi lúc nào cũng sẵn lòng. . .

N. C. – Được việc mà đẹp lòng cho tôn-ông. . .

L. É. – Mà giúp đỡ tôn-ông (*quay lại bảo con*) : Con ơi, con khá tiến lên mà thi -lễ với nhạc-gia.

É. S. – *là một thằng ngốc mới ở nhà tròng ra , ăn nói vô duyên , làm gì cũng vụng* . – Cha ơi, đầu tiên phải nói với bố nó đấy nhỉ phải không cha ?

L. É. *nói sẽ* . – Ừ.

É. S. *Đọc thuộc lòng bài học sẵn* . Kính trình tôn-ông. Hôm nay tôi đến đây là để lạy mừng , là để công-nhận, là để quý báu, là để kính thờ cha thứ hai của tôi , nhưng người cha ấy tôi dám nói rằng tôi lại nợ ơn hơn cha đẻ . Bởi vì cha tôi tự dung mà đẻ ra tôi , cha thứ hai là từ lòng kén chọn mà nhận tôi làm con . Vậy thì cha tôi bắt đắ dĩ mà có tôi , còn cha thứ hai là thi ân mà làm cha tôi. Cái nợ cù lao chẳng qua là nợ xác-thịt, còn cái nợ gia-thất là nợ chi-ý. Và chi-ý là ở trên xác thịt, thì cái nghĩa cha con tôi với tôn-ông sau này là cái nợ to . Vậy hôm nay tôi đến tạ ơn tôn-ông trước khi chịu ơn.

C. N. – Học-đường vạn tuế ! Nhờ có học-đường mới được những con người khéo ăn khéo nói như kia !

É. S. *sẽ hỏi cha*. – Thưa cha, thế là được đấy chứ ?

L. É. *nói chữ*. – Thì hảo !

N. C. *bảo con gái*. – Con ra chào thư-sinh đi.

É. S. *nói nhỏ cha*. – Thưa cha, con có phải hôn không ?

L. É. – Có, có.

É. S. *nói với cô Lan*. – Thưa bà. Trời phú cho bà được cái chức nhạc -mẫu, thật là đích-đáng. Vì rằng. . . .

N. C. – Đó không phải là vợ tôi. Con gái tôi đấy.

É. S. – Bà đâu ?

N. C. – Bà ấy sắp ra bây giờ.

É. S. *hỏi nhỏ cha*. – Thưa cha, con có phải chờ bà ấy ra chăng ?

L. É. – Hãy cứ mừng cô trước đi.

É. S. *đọc thuộc lòng bài học sẵn*. – Thưa cô. Khác nào như pho tượng *Mem-non*, hồ chịu ánh sáng mặt trời chiếu đến, thì kêu như chuông như sấm ; tôi đây hồ được cái ánh sáng nh an-sắc của quý-nương chiếu vào, cũng thấy trong lòng phấn-động mà nên được những tiếng êm-đềm. Thưa cô, các nhà bác-vật thường nói, hoa qui luôn luôn quay mặt về phía mặt trời. Lòng tôi cũng vậy, xưa cũng như nay, chỉ dốc một niềm trông một đạo, quay về hai cái vị sao sáng trên trời, là hai con mắt phượng của quý-nương. Vậy thì xin quý-nương cho phép tôi hôm nay đem cái lễ mọn là tá m lòng thành, mà đến bày phoi trên cái bàn thờ người quốc -sắc. Lòng tôi chỉ định ninh một điều ước -nguyện, là trọn trăm năm được làm kẻ tôi tớ rất hèn và rất chịu lụy của quý-nương mà thôi.

C. N. *nói dõn*. – Thế mới biết có học cũng có hơn . Không đi học lấy đâu làm nhữnh lời dẹt gấm thêu hoa như thế !

N. C. *hỏi cậu An*. Chàng coi đó nghĩ làm sao ?

C. A. – Dạ, thư-sinh thật là một người văn -học giỏi trai. Ví thử thuốc của thư -sinh cũng hay như nghề biện-thuyết, thì cũng may cho kẻ có bệnh gặp thầy.

C. N. *nói chèn*. – Phải. Giá thuốc cũng hay, mà lời nói cũng hay, thì thật còn ai ăn đứt.

N. C. – Thôi, đũa nào bung ghé tao đây , đem ghé cho đủ ng ồi hết cả. Đó, tôn-ông coi đó mà coi, ai cũng ngợi khen cậu cả. Tôn-ông có phúc để được con hay, thật là sướng nhỉ !

L. É. – Thưa tôn-ông, không phải vì tôi để ra nó mà tôi nói thế, nhưng thật con tôi cho hả lòng cha mẹ. Ai nom thấy cũng phải một nét gì hư. Nó không nhanh nhẩu liến thoảng hã như mọi gã thanh-niên, cũng bởi thế mà tôi biết rằng nó có khiếu hay làm thuốc ; vì thuốc là một nghề phải cẩn thận giữ gìn , không nên lấu -tấu. Khi cháu c òn bé cháu kh ông bao giờ ti nh quái . Thường thì tính nét hiền lành , ít nói, không hay đi chơi với những trẻ con . Dạy cho nó biết đọc đã là khó quá. Năm lên chín, cháu mới nghĩ rằng : “ Cây mọc muộn, thường sinh trái tốt ; trợ như đá , vũng như đồng, khắc chữ vào bèn lâu hơn đất sét cát vàng . Tồi dạ hẳn nhớ dai , câu ngạn-ngữ người ta thường nói . Thằng bé này học thì chậm , nói mãi chẳng nghe ra , đã nghe thủng tất như đóng đanh vào cột ”. Khi tôi cho nó vào đại học-đường buổi mới kể đà vất-vả, nhưng cháu nó kiên nhẫn ít ai bằng, chịu khó mãi có ngày cũng phải được . Về sau các thầy dạy đều khen cháu chăm chỉ hay làm . Có công mài sắt cũng nên kim, bằng cử-nhân cháu cố lặn lưng sau phải được. Hai năm sau nay cháu đọc riết l ấy văn-bằng tiến-sĩ, từ đó đến rày, tưởng khắp trường không đũa nào cãi gân bằng ch áu. Trong bạn đồng môn , hồ cậu nào ngó

ngón gì hay , cháu cũng cãi kỳ cho đến được . Trong trường nghị -luận, sức cháu khỏe hơn người Thổ nhĩ ; biện lý thì không chịu thua ai . Duy trong ngần ấy nét hay hơn cả là một nét này. Thật đã tỏ con dòng cháu giống biết theo cha là nghĩa cả trong nghề y. Cháu cũng như tôi chỉ phục những thánh hiền thời cổ . Còn những lý-tưởng tối-tân, như là lý-tưởng huyết mạch chu-luu, và những lý-tưởng con ma con mãnh của mấy bác y non, thì tha hồ biện lẽ hay đến đâu thì biện, cháu cũng không theo một mực.

É. S. *rút ngay một quyển thi, giắt sẵn trong lưng ra, đưa cho cô Lan mà rằng* : - Thưa nàng, nhân đây tôi có một bài văn phúc-hạch, phản-đối lẽ chu-luu, tôn-ông cho phép tôi dâng nàng duyệt-lãm.

C. L. -Thưa chàng, đó là một cái đồ không dùng được việc gì cho tôi cả . Tôi có biết thuốc chút nào đâu.

C. N. - Xin thư-sinh cứ đưa cho, đưa cho. Bia vẽ đẹp, để làm tranh dán vách cũng hay, cô ạ.

É. S. - Tôn ông lại cho phép tôi mời cả ông bà và hai cô hôm nọ đến xem tôi mổ xác một người đàn-bà ra mà biện-bạch những lời sách dạy.

C. N. - Câu mời có lý thú lạ nhỉ, cô ? Có kẻ mời cô dâu đi coi hát bội . Nay mới thấy chú rể mời cô dâu đi xem mổ xác đàn-bà. Nhã quá ! nhã quá !

L. É. - Và cháu được một đặc -tinh, các y-gia đều lấy làm hay , là cháu có đủ tư-cách làm một bậc mãnh-hùng gây giống giỏi. Xét thân-thể phủ tạng cháu, chắc sau đẻ lấm con. Mà con cháu chắc về sau khỏe mạnh nên người.

N. C. - Có phải ý tôn -ông muốn cho cậu ngày sau ra làm việc quan nơi triều -chính, cố vào đến bậc ngự-y phải không ?

L. É. - Điều ấy tôi xin nó thật . Cha con tôi xưa nay không bao giờ thiết đi làm thuốc chỗ vua quan. Chữa bệnh lê-dân, vẫn là có lợi. Lê-dân không hay giở những lý sự cùn , bệnh chữa khỏi thì ân thầy lễ tạ, mà có chết chẳng, đổ tại mệnh là xong. Quý hồ thuốc thang theo sách, nói lời thôi ta chẻ họng nó ra . Đến như bọn công hầu thật là khó tính. Những bệnh ma-mãnh ở đâu, gọi thầy đến chữa, lại cứ đòi thầy chữa khỏi.

C. N. - Những quân ác ngược ! Ai đâu lại đi bắt thầy thuốc chữa bệnh phải khỏi bao giờ. Làm quan thầy thuốc thì cốt là để hưởng thiên -ân quốc-lộc, để kê đơn lục-vị bát-trân, để tán những lời tiên-bói, còn cái khỏi bệnh, thì ai có bệnh liệu mà khỏi lấy, chứ nào là việc ông thầy.

L. É. - Cô này làm tôi nhà biết trọng thầy có khác, nói năng thật đã phải kinh. Chính thế đấy cô ạ, phận-sự ông thầy cốt việc kê đơn cho có điển.

N. C. *nói với cậu An* . - Đây tiên-sinh, luôn thể tiên -sinh bảo con tôi hát vài câu cho khách nghe chơi.

C. A. - Thưa ngài, tôi vẫn chờ lệnh ngài từ nãy y. Nhân gặp dịp vui mừng họ p mặt, tôi nghĩ ra một cách dâng vui cho chủ , khách. Dạ, tôi xin cùng quý -nuong hát một một kịch tuồng (*đưa một mảnh giấy cho cô Lan mà rằng* :) Thưa cô, đây là phần cô phải hát.

C. L. *Như người đương ngủ sực tỉnh*. - Tôi !

C. A. *Nói nhỏ với cô Lan* . - Xin nàng đừng kiêu . Để cho tôi giảng nàng nghe cái đoạn kịch này. Giọng tôi vốn không hát được . Nhưng quý hồ ra tiếng là xong . Chắc hẳn những tay này cũng không phải là sành nghe hát. Và tôi xin chọn lấy phần ít, để nàng nhận lấy phần nhiều.

N. C. - Văn có hay không ?

C. A. - Thưa ngài, đây không phải là điệu thơ , vốn là văn ngẫu hứng , chỗ nào vắn được thì vắn. Và vắn có tạp , vắn mới ứng vào thực-trạng. Cho hay lòng lại gặp lòng, tâm-tình giải tỏ thung dung nên lời, gặp vắn ta cũng vắn chơi, vì bằng túng-tiu. . . thôi thời nói xuôi.

N. C. – Vậy được lắm. Xin các ngài nghe.

C. A. *Giả làm tên mục-đồng nam, tự tình với cô Lan là mục-đồng nữ. Trước nói lời, sau mới hát. Kỳ thủy dàn kịch cho khách ngồi nghe rằng* : - Thừa trình đại ý bài kịch như thế này. Một gã mục-đồng đương đứng vờ n vợ nhìn mây bay , hóng gió thoảng , chợt nghe gần nơi mình đứng có tiếng xôn-xao. Ngảnh lại nhìn thì thấy một gã vũ -phu đương mắng chửi một ả nữ mục-đồng nữ-nhi mắc nạn, làm tài trai ai lại chẳng ra tay. Gã ta đánh đuổi được đưa vũ-phu đi rồi, quay trở lại thì thấy một người con gái , yếu-điều thanh-tân, hai con mắt đẹp không biết thế nào mà nói . Trong mắt đẹp giọt lệ chạy quanh nom mới lại càng đẹp nữa . Chẳng trách được nhà văn-sĩ hay tỉ nước mắt với dòng châu . Gã mới nghĩ rằng : “ Trời ơi ! sao có kẻ phũ-phàng, nõ đang tay mà vui liễu rập hoa . Ai là kẻ nom thấy mắt kia rơi lệ , mà dám lạnh-lùng. Âu là nước mắt ấy ta xin gia súc gạt . Chị ả nhõn môi son tạ lại , làm cho gã nọ nom thấy lại thêm thương. Mỗi tiếng vàng thỏ -thẻ nói ra , như tên sắc bắn tin vào lòng dạ. Gã đáp rằng : Thủ-đoạn nào là thủ-đoạn xứng-đáng được lấy nửa câu nói như kia , được lấy góc miệng cười như nọ. Phương-chi ta chữa làm gì mà đã được cái thư óng to dường ấy. Như thế thì phải làm việc gì cho nàng mà ta lại chẳng làm . Dầu muôn nguy nghìn chết , lặn suối trèo non, lập sông tát biển, ta cũng không từ , để cổ hứng lấy một tiếng cười , một đuôi con mắt , một nửa cái gạt đầu đó nọ. Thấm-thoát chẳng bao lâu mà phải già-từ thực-nữ, về nhà đeo bệnh tương-tư, ngày quên ăn, đêm biếng ngủ, chỉ những mong lại gặp cô nàng Ngặt vì nỗi cha ả quá nghiêm gìn-giữ, kín cổng cao tường, cạn dòng lá thắm. Sau gã tưởng chỉ còn một kế , là đường đường đi đến tận nhà, hỏi làm vợ cho ra lẽ phép. Gửi thư nhắn hỏi cô nàng thì nàng cũng thuận. Than ôi ! giữa lúc ấy có tin rằng nhân -duyên đành đã có nơi , trót lời hò hẹn với người ta kia , chỉ còn một lẽ ghê-hôn là trọn việc. Tin đâu bằng sét đánh ngang tai, lòng đây để hồ ai thấu tá ? Mong người yêu chẳng được gặp người yêu , đã xót-xa tác dạ. Mong người yêu , mà mắng thấy tin người yêu sắp ở tay ai , nỗi đau ruột ấy mới là khổ-não. Mà nà o được biết bụng cô nàng, chẳng hay nài -ép hay là cô ả cũng thuận tình đó hử ? Sự hồ-nghi ấy, ai là không muốn dứt, gã mục-đồng nghĩ ngay ra một chước thật tài , len làm sao vào được tận nhà ai , để hỏi ả ép-nài hay thuận đó ? Vào đến nơi thấy bàn thấy cỗ, thấy đủ sẵn sàng, chỉ còn việc đưa dâu đi là hết. Rể cũng đã đến đó , coi cái mặt tro tro mà lại ghét . Quả thẳng ngốc ai nom cũng phải nực cười, mà dám đi tranh cô nàng với ta đây , tức giận ấy ai mà không đầy khúc ruột. Nhưng phần thì thân phận mình phải giấu -giếm, lại còn e sợ cha nàng , chỉ đưa mắt nà -nùng hỏi ý. Không dám nói ra. Nhưng ngậm miệng làm sao được mãi , oan-ức khôn cầm than thở , chàng mới đánh liều cất tiếng xót-xa mà hát rằng :

Nàng ôi ! Xót dạ lắm nín làm sao cho nổi !

Xin phép nàng tôi hỏi đôi câu :

Đề cho hả tấm lòng sầu.

Thân này sống chết mặc dầu tay ai .

Một lời cho biết chớ nài.

C. L. *Hát nói mà đáp rằng* :

Ai ai có thấu chẳng ai

Dạ này lại xót bằng hai dạ chàng.

Thấy nhà tấp nập sửa sang.

Thiếp giương hai mắt nhìn chàng mà đau.

Chứ nào sung sướng gì đâu !

N. C. – Ấy này lạ ! Con ta đâu lại có tài hát được thuộc lòng như thế !

C. A.

Nghe lời nói dạ òa òa phi òa !
 Nghĩ thân này thế ðã sướng chưa.
 Vậy ra trong góc lòng tở.
 Cũng ghi ðôi chút ngẩn ngơ với tình.

C. L.

Chàng ðã hỏi tôi ðâu ðám chối.
 Trong lòng tôi bối rối vì tình.

C. A.

Thật mấy chữ nghìn vàng ðáng giá.
 Chẳng biết hay tai ðã nghe lầm.
 Xin nàng tục lại giai-âm.

C. L.

Lòng tôi quả thị thương mình.

C. A.

Láy thêm câu nữa cam tâm Tử-kỳ.

C. L.

Thương mình, rồi lại thương mình, nghe chưa ?

C. A.

Trăm lần xin hát nữa ði.

C. L.

Thấy ai lòng lại thêm ưa.

Thương ! Thương ! nói mãi mà chưa mỗi mồm.

C. A.

Hỡi các bậc ðế vương trị nước.
 Cùng các thần ðã ðược hiển-linh.
 Ngồi cao chói vót trên ðình.
 Mà coi thiên-hạ lạy mình trên ngai.
 So với mỡ xem ai là sướng ?
 Vậy phúc kia còn tưởng chưa toàn.
 Hãy còn có nổi kêu oan.
 Gã kia còn ðó mà toan tranh giành.

C. L.

Ðấy ghét gã thì ðây cũng ghét.
 Nom thấy mà tức chết như ai.

C. A.

Nàng nói vậy tôi ðành như vậy.
 Nhưng phụ-thân ép lấy tính sao ?

C. L.

Thà rằng vạn tử không nài.
 Thiếp nào có thuận mà ai ngại-ngùng.
 Thôi thì ðầu chết là cùng.
 Thiếp ðây nhưt ðịnh một lòng chẳng nghe.

N. C. hỏi : - Thế người cha bảo làm sao ?

C. A. – Thưa cụ, người cha không nói gì hết.

N. C. – Thế thì người cha ấy là người cha đại -đột, mà để cho con nó hỗn -hào như thế, lại chẳng nói gì.

C. A. *Lại cất giọng hát* : Nàng ơi ! nàng tính thế nào ? . . .

N. C. – Thôi, thôi, hát thế là đủ nghe rồi nhé. Cái bài kịch dở lắm. Gã mục-đồng ấy là một gã mục-đồng vô phép, mà đứa nữ mục-đồng kia thì là một đứa con gái nhà vô phúc, trước mặt cha dám nói những lời như thế với trai (*nói với con gái*). Mà cầm cái giấy gì kia, đưa đây tao xem ? Bài ca đó ở chỗ nào, đưa đây cho ta đọc thử ! Lại chữa này ! bài ca mà chỉ có lời không có điệu, thế mà sao mà hát được con !

C. A. – Thưa cụ, cụ lại không biết hay sao ? Mới đây có người bày ra một lối viết những bài ca, đọc chữ thì thấy điệu liền, không phải thích âm-thanh sang bên cạnh chữ.

N. C. – Phải, phải. Thôi tôi cũng lạy tiên -sinh. Tôi xin đi xách giầy cho tiên -sinh. Mời tiên-sinh lại nhà. Để khi khác, cái bài kịch của tiên -sinh đó tưởng không có, tiệc nhà tôi cũng không đến nỗi kém vui chút nào.

C. A. – Thưa cụ, tôi tưởng diễn ra bài ấy để vui tiệc mừng nhà cụ.

N. C. – Những câu nói nhảm không bao giờ làm vui cho ai cả. Thôi. Bà nó nhà tôi đã ra kia rồi.

KỊCH THỨ VI

CẬU AN RA, NỮNG-BÀ VÀO

N. C. – Minh ơi, bà nó ơi, đây là cậu cả nhà Ế tiên-sinh.

Ế. S. *muốn đọc thuộc lòng lại câu chúc nhạ c-mẫu đã toan đọc thuộc lòng khi nãy, chẳng may quên mất chỉ lúng túng được câu đầu rồi tịt mịt*. – Thưa bà, thiên phó cho bà cái chức nhạ -mẫu thật là đích-đáng, ngấm ngọc nhan cũng đủ. . .

N. B. – Thưa thư-sinh, tôi được tiếp thư-sinh lấy làm hân-hạnh. . .

Ế. S. – Ngấm ngọc nhan cũng đủ ... Ngấm ngọc nhan cũng đủ ... Thưa bà tôi đang nói dở câu thì bà nói lấp làm cho tôi nhãng mất đoạn sau.

L. Ế. – Thôi con, để dành lần khác.

N. C. – Hoài của ! lúc nãy bà nó không có ở đây.

C. N. – Thưa bà, thật là bà, thiệt quá ! Giữa đoạn cha thứ nhì ; đoạn pho tượng thần *Mem-non*, đoạn cái hoa quì, bà lại chẳng có đấy mà nghe, hay quá !

N. C. – Thôi con bắt lấy tay thư -sinh, mà cùng với thư-sinh ước nguyện hai chữ trăm năm, đi con.

C. L. – Thưa cha !

N. C. – Thưa cha, cái gì ?

C. L. – Thưa cha, con lạy cha đừng vội ép con như thế. Dầu ý cha muốn vậy, xin cha hãy để ít lâu, cho hai bên được quen biết nhau, được thân yêu nhau, thì lấy nhau mới được thỏa.

Ế. S. – Thưa nàng, về phần tôi thì tình yêu giầu ấ y đã sẵn ngay trong dạ, lựa phải cần chờ đợi bao lâu.

C. L. – Thưa chàng, chàng thì chóng thương yêu đã vậy. Tôi đây khí chậm thấy xiêu lòng. Tài-cán của thư-sinh, từ nãy đến giờ, cũng chưa có thí gì làm cho tôi cảm động cả.

N. C. – Thôi, con cứ thuận đi. Vợ chồng ăn ở với nhau, rồi sự yêu thương nó lại sau, cũng được.

C. L. – Thưa cha, xin cha hãy khoan cho con ít nữa. Và vợ chồng là nghĩa cả trăm năm, không nên nài ép. Nếu thư-sinh đây là người có lượng, thì tôi tưởng thư-sinh cũng không nên cậy quyền cha úc-bách mà lấy tôi về.

É. S. – *Tiền ngữ hữu-lý nhi hậu ngữ vô*, cô ạ. Tôi có thể vừa là người có lượng, vừa bá lĩnh cô ở tay tôn-nghiêm đưa cho cũng được, có hề gì.

C. L. – Chàng há lại chẳng biết làm tài trai lấy vợ ép nài là xấu ru ?

É. S. – Thưa nàng, trong sách thời cổ, có nói rằng : Ngày xưa cưới xin có tục c rẻ đến nhà dâu mà lời kéo đi, để tránh tiếng gái theo trai.

C. L. – Thưa với thư-sinh, người thời cổ là người thời cổ. Chúng ta đây là người thời bay giờ. Đời nay không cần dùng đến những cách giả dối ấy làm gì. Thuận nhau thì không phải ai lôi ai kéo cũng đi. Vậy thì xin thư-sinh hãy chịu khó chờ. Và nếu thư-sinh thật bụng yêu tôi, thì tôi nói phải nghe mới được.

É. S. – Vâng, thưa cô, cô nói tôi phải nghe, nhưng nghe cho đến cái chỗ giới-hạn không thiệt thòi cho bụng yêu mến của tôi mà thôi.

C. L. – Cái biệt tính của ái-tình, là người yêu muốn làm sao thì mình cũng phải chiều làm vậy.

É. S. – *Tối nghi phân biệt*, thưa cô, đã đành yêu thì phải chiều; nhưng chiều ở ngoài việc yêu thì *thỉnh y*, mà chiều ở trong việc yêu thì *bất thu*.

C. N. – Thôi cô ơi, cãi lại thế nào được với thư-sinh. Thư-sinh vừa ở học-đường bước ra, chữ nghĩa hãy còn sốt sột. Có được vào y-viện là một hạnh-phúc lớn, việc gì mà cứ chối đây-đấy như thế hoài !

N. B. – Con này có dễ phải lòng ai.

C. L. – Thưa cô, ví dù con có ưa riêng ai nữa, thì con cũng ưa một cách phải lẽ và một cách hợp luân-lý.

N. C. – À ! ra chúng bay không coi tao ra gì cả, né.

N. B. – Tôi như ông, thì tôi không ép nó lấy chồng làm chi. Tôi làm thế khác.

C. L. – Thưa cô, cô chưa nói, con cũng hiểu rồi. Lòng cô tử-tế với con thế nào, con cũng biết. Nhưng mà lời cô nói, cha con chắc cũng chẳng nghe nào.

N. B. – Phải, bởi vì những con gái có lễ phép, có giáo-dục như con, không cần gì phải vâng lời cha mẹ. Dễ bảo là một nét đời xưa kia.

C. L. – Thưa cô, phận làm gái vâng lời cha mẹ, cũng có giới-hạn mà thôi. Có điều nên vâng, mà cũng có điều không nên vâng.

N. B. – Phải, lấy chồng thì con cũng muốn lấy, nhưng con muốn kén chồng sở-thích của con kia, có phải không ?

C. L. – Thưa cô, phép thế. Dù cha con không tùy được ý con mà gả chồng cho con, thì cha con cũng chẳng ép-nài con phải lấy người mà con không muốn.

N. C. – Các ông miễn trách cho tôi những chuyện dở dang thế này nhé.

C. L. – Người ta lấy vợ lấy chồng, mỗi người có một mục-đích. Như tôi đây lấy chồng chỉ cốt được người xứng-đáng mà yêu, mà quý, mà kính-trọng suốt đời. Tất là phải kén cho kĩ-lưỡng. Cũng có kẻ lấy chồng là cốt được ra ngoài vòng giáo-huấn, ăn ở tùy tiện lấy sở thích. Cũng có kẻ thì coi việc hôn-nhân làm một việc lợi hại, lấy chồng chỉ như ng mong hưởng của nhà chồng, thậm chí có kẻ lấy chồng già chỉ những mong sao góa sớm, hết đời chồng này đến đời chồng khác, mỗi đời là thêm một gia-tài. Những kẻ ấy thì không cần gì kén chọn, chẳng cứ gì người xấu đẹp, trẻ già.

N. B. – Con này, hôm nay nó lý lắm nhỉ. Chẳng hay mà nói thế, là nghĩa thế nào ?

- C. L. – Tôi nói thế nào, nghĩa rành rành ra đó.
- N. B. – Mày nói ngu dại lắm, chường tai tao anh-ách !
- C. L. – Thôi, tôi đã biết ý cô rồi. Cô cố chi chọc tôi để tôi nói hỗn, mà buộc tội cho tôi. Nhưng tôi đâu lại có để cho cô được cái hơn thưng ấy.
- N. B. – Con này láo thật không ai tầy !
- C. L. – Thừa cô, cô hỏi câu gì, con xin đáp câu ấy, chứ câu gì là hỗn ?
- N. B. – Mày kiêu-ngạo một cách nực cười lắm, con ạ.
- C. L. – Thôi, thôi, cô đừng khêu c huyên lắm, vô ích. Cô muốn làm thế nào thì làm , tôi đây không phải là đứa quên bản -phận đâu mà cô mong đợi dịp. Thôi, có một cách miễn cho cô khỏi phải giận tôi, là tôi xin lui ra, cho cô khỏi chướng mắt.
- N. C. – Này thôi tao bảo , con kia. Hai đảng mày muốn chọn đảng nào thì chọn . Một đảng trong bốn ngày phải về với thư -sinh đây, với một đảng vào nhà tu kín (*Nói với vợ*) Thôi, tôi xin bà, chẳng việc gì mà giận nó. Để rồi tôi trị nó cho bà.
- N. B. – Thôi, tôi có chút việc phải đi đảng này, xin ông tha lỗi cho tôi. Tôi đi một lát về ngay.
- N. C. – Vâng, mình đi. Có đi qua xin vào nhà thầy quản -lý khế-ước, để nhắc cái việc gì đó nhé.
- N. B. – Mình ở nhà, tôi đi.
- N. C. – Mình đi (*khi Nùng-bà đi khỏi rồi*). Vợ tôi thật là thương tôi quá Ngờ đâu mình ngần này tuổi đầu còn có người yêu.
- L. É. – Cha con tôi cũng xin phép tôn-ông cho về.
- N. C. – Nhân tiện xin tiên-sinh hãy xem cho tôi một chút.
- L. É. (*cầm tay bắt mạch*). – Con xem tay bên kia, rồi kể bệnh cha nghe xem thế nào. *Hà ngôn ?*
- É. S. – *Ngôn viết*¹ mạch tôn-ông đây là người không mạnh khỏe chút nào cả.
- L. É. – Được.
- É. S. – Nói là cường thì khí quá, nhưng mạch cũng hơi cương.
- L. É. – Được lắm.
- É. S. – Mạch lại giật nữa.
- L. É. – *Hào :*
- É. S. – Mà lại thoi-thóp không đều.
- L. É. – *Thâm hảo !*
- É. S. – Thế thì tất trong chi-mạch, tức là trong mạng-mỡ không được yên.
- L. É. – Được lắm.
- N. C. – Không phải. Đại-hoàng tiên-sinh bảo tôi đau gan kia mà.
- L. É. – Ấy chính phải. *Chi-mạch* cho là gan cũng được. Nguyên hai cái ấy có đường giao-thông với nhau. Ý hẳn tiên-sinh bảo tôn-ông phải ăn thịt nướng cho nhiều.
- N. C. – Không. Tiên-sinh bảo tôi phải ăn toàn thịt luộc.
- L. É. – Ủ phải. Nướng, luộc, cũng thế. Tiên-sinh là một nhà danh-sư. Tôn-ông gặp được thầy đó.
- N. C. – À quên, tôi lại hỏi tiên-sinh câu này nữa, ăn trứng mỗi chiếc phải bỏ mấy hạt muối ?
- L. É. – Sáu, tám, hoặc mười hạt, cứ số chẵn mà bỏ. Muốn làm thang thuốc thì mới bỏ số lẻ.

¹ Đây là chỉ để hai tiếng nói chữ vô ích, cho buồn cười.

N. C. – Thôi thế kính tôn-ông với thư-sinh lại nhà.

KỊCH THỨ VII
NỮNG-BÀ, NỮNG-CÔNG

N. B. – Minh ơi, tôi vừa tính đi ra, đi qua phòng con *Lan* thì tôi thấy trong phòng nó có một gã thiếu-niên nào, nó nom thấy tôi thì nó chạy.

N. C. – Con ta đem trai vào phòng !

N. B. – Phải. Có cả con Cúc ở đó nữa. Ông cứ hỏi nó thì ra.

N. C. – Thế bà gọi con Cúc vào đây tôi bảo . Con nhà gân-guốc thế thì thôi ! Thảo nào nhứt-định không vâng lời ta.

KỊCH THỨ VIII
CÔ CÚC, NỮNG-CÔNG

Cô Cúc. – Thưa cha, cha hỏi gì con đây ? Cô con bảo con vào đây cha hỏi.

N. C. – Ừ, mày vào đây. Quay mặt lại đây. Ngược mắt lên, nhìn tao này. À !

C. C. – Thưa cha, cái gì vậy ?

N. C. – Thế, nhìn thế.

C. C. – Thưa cha, cái gì ?

N. C. – Mày có điều gì nói với tao không ?

C. C. – Thưa cha, cha có mu ốn nghe cho giải -trí, con xin kể chuyện *Hằng-nga ngủ ở trong rình* hay là chuyện *Con ve con kiến*, con vừa học thuộc lòng, cho cha nghe.

N. C. – Tao không bảo mày kể chuyện.

C. C. – Thế thì cha bảo gì con ?

N. C. – Mày đừng quái. Tao bảo gì thì mày biết rồi, đừng có vờ.

C. C. – Lạy cha, cha tha lỗi cho con. Con có biết gì đâu !

N. C. – Con nhà hư. Thế là vâng lời cha đó à ?

C. C. – Thưa cha cái gì ?

N. C. – Tao đã bảo, mày phải đến nói với tao trước về tất cả những gì mày đã nhìn thấy kia mà !

C. C. – Thưa cha, vâng ạ.

N. C. – Thế mày có chịu làm như vậy không ?

C. C. – Thưa cha vâng ạ. Con cũng đã đến nói với cha tất cả những gì con đã thấy rồi mà.

N. C. – Thế hôm nay mày không thấy gì hết à ?

C. C. – Thưa cha, không ạ.

N. C. – Không, có thật không hả ?

C. C. – Dạ, không ạ.

N. C. – Có chắc chắn không hả ?

C. C. – Dạ, chắc chắn ạ.

N. C. – Ôi nào, tao cho mày xem cái này nhá... (*ông chạy đi lấy một đồng roi*).

C. C. – A... a ! thưa cha.

N. C. – A... a... Con ranh mẹt này, mày có nói, là mày thấy một người đàn ông vào phòng chị mày phải không ?

C. C. – Thưa... cha... !

- N. C. – Đây, đã thế để tao dạy cái đũa nói dối.
- C. C. *nhảy chồm chồm lên và quỳ xuống* : – Ah ! Thừa cha, con xin lỗi cha. Đó là tại chị bảo con, rằng đừng nói lại với cha, mà con đã nói hết mọi sự cho cha rồi đấy.
- N. C. – Trước nhất, mày phải ăn đòn vì cái tội nói dối. Sau đó, tao sẽ tính.
- C. C. – Con xin lỗi cha !
- N. C. – Không, không xin xỏ gì hết.
- C. C. – Con lạy cha, cha đừng đánh con !
- N. C. – Mày phải được ăn đòn.
- C. C. – Ôi trời ơi ! Thừa cha, cha đừng đánh con.
- N. C. *một tay nắm lấy con Cúc... hét* : – Đến đây, mày đến đây.
- C. C. – A... a ! thừa cha, cha làm con bị thương rồi. Cha nhìn xem, con chết đây này... (*Con Cúc giả vờ nhắm mắt... chết.*)
- N. C. – Ôi chao ôi ! Làm sao thế này ? Ôi Cúc ơi, Cúc... Ôi trời ơi... con gái tôi ! khổ quá, tội nghiệp con gái tôi nó... chết mất... Tôi đã làm gì, khốn nạn thân tôi ! A ! cái roi này, đồ bệnh dịch ! Ôi ! Con tôi, tội con bé Cúc nhà tôi...
- C. C. – Đây, đây... thừa cha, thôi cha đừng than khóc nữa... Con chưa chết thật đâu.
- N. C. – A... a, nhìn cái con bé tinh quái này ? Ôi ! Lần này cha tha cho mày, miễn là mày nói thật hết cho cha nghe.
- C. C. – Ô vâng ! thừa cha.
- N. C. – ít nhất, mày cũng phải biết liệu hồn đấy, vì cái ngón tay út của tao nó biết hết đấy, nó sẽ mách cho tao mọi chuyện nếu mày vẫn cứ nói dối.
- C. C. – Thừa cha, con xin nói ; nhưng cha đừng bảo chị con rằng con nói nhé.
- N. C. – Không, con cứ nói, cha không cho nó biết đâu.
- C. C. – Thừa cha, lúc nãy con ở trong phòng chị con, con có thấy một người đàn-ông vào đó.
- N. C. – Sao nữa ?
- C. C. – Con hỏi người ấy đi đâu, thì người ấy bảo con là thầy dạy đàn hát cho chị con đấy .
- N. C. *nói riêng một mình*. – À ! à ! Ra thế đấy. (*Nói với cô Cúc*) Sao nữa ?
- C. C. – Lạy cha sau chị con cũng vào.
- N. C. – Sao nữa ?
- C. C. – Chị con bảo người ấy : Đi ra, đi ra, đi ra ! Trời ơi ! đi ra ! đi, không thì chết tôi đây này !
- N. C. – Sao nữa ?
- C. C. – Người ấy nhưt định không ra.
- N. C. – Thế người ấy nói bảo chị mày những gì ?
- C. C. – Người ấy nói những gì nhiều lắm, cha ạ.
- N. C. – Nhiều lắm là những gì ?
- C. C. – Lạy cha, anh ta nói những thế này , thế kia, rồi lại nói rằng yêu chị con lắm m. Lại bảo chị con đẹp lắm, đẹp lắm.
- N. C. – Thế rồi làm sao nữa ?
- C. C. – Thế rồi người ấy quì gối xuống.
- N. C. – Sao nữa ?
- C. C. – Thế rồi người ấy hôn hai tay chị con.
- N. C. – Sau thế nào nữa ?
- C. C. – Sau rồi cô con đi qua cửa phòng, người ấy thấy cô con thì chạy.
- N. C. – Không có gì nữa à ?
- C. C. – Thừa cha không ạ.

N. C. – Mày giấu tao. Bởi vì ngón tay út nó thì -thâm với tao cái gì đây (*để ngón tay út vào lỗ tai*). Khoan, khoan, ngón tay tao nó mách tao rằng còn một điều nữa , mày nom thấy mà mày chưa nói đây mà.

C. C. – Thừa cha, thế thì ngón tay cha nó nói điều đấy ạ.

N. C. – Nó không nói điều đâu. Mày liệu hồn.

C. C. – Thừa cha, xin cha đừng nghe nó. Thật là nó nói điều.

N. C. – Ừ ! được. Rồi ta liệu . Cho mày ra , nhưng từ rầy một thí gì cũng phải mách tao nhé . Trời đất ơi ! Đòi bây giờ không còn có con nít nữa rồi . Trời ơi ! Lắm việc quá ! Không còn lúc nào rảnh mà nghĩ đến bệnh nữa đây. Mà thật tình thì ta nhọc quá, không thở được nữa. (*lại ngòì phịch xuống ghế*).

KỊCH THỨ IX

NỊU-CÔNG, NỪNG-CÔNG

NỊU C. – Thế nào bác ? Làm sao đấy ? Mạnh khỏe không ?

N. C. – Đau lắm, chú ơi !

NỊU C. – Thế nào lại đau lắm ?

N. C. – Tôi yếu quá, nói ra cũng chẳng ai tin, chú ạ.

NỊU C. – Tội nghiệp chữa !

N. C. – Chú ơi, tôi nói không ra hơi được nữa !

NỊU C. – Thôi, thế để khi khác . Tôi vừa tính sang bàn với bác về chuyện gả chồng cho con cháu Lan.

N. C. *đứng phắt ngay dậy, nói liến thoắng.* – Thôi, thôi, này chú, chú đừng có nói chuyện đến con phải gió ấy trước mặt tôi , mà tôi điên ruột lên. Nó là một đứa bất hiếu, bất mục, vô lễ, vô pháp, không tài nào dạy bảo được nó. Chỉ trong hai ngày, tôi sẽ cho nó vào trong nhà tu kín.

NỊU C. – À hay ! Thế ra tôi thăm bác cũng được việc cho bác nhỉ ! Vừa rồi bác thở không được, mà bây giờ bác đã khỏe khoắn ngay lại thế kia . Thôi, nhưng để thông thả , rồi tôi hãy nói chuyện với bác. Giờ nhân tiện tôi đi qua đàng, gặp một đám làm trò múa hát, tôi có gọi nó lại đây để thết bác một cuộc tiêu -khiển, cho nó khoan-khoái tinh-thân, sau ta nói chuyện mới dễ. Đây là những người *Ai-cập* ăn bận giả làm người *Mô-rê* vừa múa vừa hát hay lắm. Tôi chắc rằng bác xem, bác cũng thích. Chẳng bằng gấp mấy thang thuốc của Đại -hoàng tiên-sinh ư ! Vào đây, các bác.

HỒI THỨ III

KỊCH THỨ I

NỊU-CÔNG, NỪNG-CÔNG, CON NHÀI

NỊU C. – Thế nào, bác ? Thế có dễ chịu hơn một liều đại-hoàng chăng ?

N. C. (*Đằng hắng rồi nói*). – Thuốc uống đáng miệng, nhưng bệnh chóng đã.

NỊU C. – Bác ơi, tôi muốn nói chuyện với bác đôi câu, có tiện không ?

N. C. – Xin chú đợi tôi một lát, tôi ra ngay. (*Vừa nói vừa chạy ù vào nhà trong, chứng đi đại*).

C. N. – *gọi với chủ đưa gậy mà rằng* : - Thưa ông, ông quên mất không đi được mà.

N. C. – Ủ tao quên (*cầm lấy gậy đi tập-tễnh*).

KỊCH THỨ II

NỊU-CÔNG, CON NHÀI

C. N. – Con xin ông ra sức mà bênh-vực cho cô con nhé.

NỊU C. – Để tao cố sức cho nó.

C. N. – Lạy ông, ông cố ngăn trở cái đám cưới này cho cô con , không thì cô con chết mất . Con đã nghĩ kế đem một thầy lang khác và o đây, khéo chiều tính ông, để phá đám Đại-hoàng tiên-sinh kia, nhưng mà con không tìm được ai mà cậy hết. May con lại nghĩ mưu này.

NỊU C. – Mưu gì ?

C. N. – Mưu này thì thật là liều mạng , nhưng ai kia thì khó đánh lừa , chứ ông con thì tưởng giở đến ngón thuốc, tất là phải được. Thôi, ông con đã ra kia. Để con làm. Về phần ông thì xin ông tiếp-ứng hộ con mới được. Con chạy ra.

KỊCH THỨ III

NỪNG-CÔNG, NỊU-CÔNG

NỊU C. – Bác ơi, trước hết tôi hãy xin bác ôn-tôn mà nghe tôi nói. Phải thì bác nghe, không thì bác bảo, chứ bác đừng gắt gỏng to tiếng.

N. C. – Vâng, chú cứ nói.

NỊU C. – Tôi hỏi câu nào, xin bác cứ ung dung mà đáp lại tôi nghe.

N. C. – Vâng.

NỊU C. – Xin bác cho phép tôi bình-tĩnh mà nghị-luận với bác, chứ đừng có nóng nảy điều gì.

N. C. – Trời ơi ! chẳng hay chú định nói với tôi những chuyện gì , mà phải làm một bài tựa dài-dang như thế ?

NỊU C. – Bác ơi ! bởi lẽ gì, bác giàu có như thế , chỉ có một con gái lớn , con nhỏ thì chưa kể làm gì, mà lại đi bắt nó vào nhà tu ?

N. C. – Chú ơi, chú đã hỏi, tôi xin nói cho chú biết rằng , bởi lẽ tôi làm chủ ở trong nhà tôi , không việc gì đến chú cả.

NỊU C. – Này bác này. Tôi bảo. Việc này chẳng qua chỉ tại ý bác gái , muốn rẫy hai con bác ra, cho nên tạ dĩ đạo-đức mà đi xui bác một việc thất đức như thế.

N. C. – Tôi đoán có sai đâu ! Động chút gì là cả họ đổ tại con mụ . Tôi nghiệp ! Phàm trong nhà có bao nhiêu việc dở là đổ cho vợ kế tôi hết . Rồi cả họ xúm nhau lại , mà làm ngầy con mụ.

NỊU C. – Không phải thế đâu , bác ạ. Thôi xin bác đừng nói gì đến bác gái cả . Bác gái là một người rất tốt, đem hết lòng ngay dạ thảo mà lo lắng việc nhà cho bác , không có câu vì tư lợi hết cả. Người ấy thương yêu bác lắm , mền con bác như là con đẻ vậy . Điều ấy đã hẳn đi rồi , xin bác đừng phải cãi nữa. Ta nói đến chuyện con Lan thôi. Tại có gì mà bác lại muốn đem gà nó cho con nhà thầy thuốc ?

N. C. – Tôi muốn gả cho con nhà thầy thuốc, tại lẽ tôi muốn được người rể làm thuốc.

NỮ C. – Bác ơi, bác muốn như thế, nhưng mà con bác nó không muốn. Nó có nơi khác xứng đáng hơn.

N. C. – Đành vậy, nhưng nơi này mới là nơi xứng-đáng cho tôi.

NỮ C. – Thế con bác nó lấy chồng cho nó, hay là cho bác ?

N. C. – Nó lấy chồng cho nó, nó lại phải lấy chồng cho tôi nữa. Tôi muốn kén chàng rể được việc.

NỮ C. – Cứ như lẽ ấy, thì còn con bé nữa, giá mà nó lớn, hẳn bác lại đem gả cho nhà bào-chế nót đấy nhỉ ?

N. C. – Thế nữa, có làm sao ?

NỮ C. – Trời ơi ! ai đâu mà cả đời chỉ đi quán-quít với lũ thầy lang, với nhà bán thuốc như kia bao giờ ? Thì ra bác cố chí ốm, chẳng quản ai nói thế nào, chẳng quản mình mảy khang -kiện như kia.

N. C. – Chú nói thế, nghĩa là thế nào vậy ?

NỮ C. – Tôi nói thế, nghĩa là tôi không thấy ai mạnh khỏe hơn bác. Tôi chỉ ước gì được khang-kiện như bác mà thôi, không dám cầu hơn. Có một điều làm tang-chứng rằng bác khỏe thật, là bác uống thuốc-thang quanh năm như thế, mà chẳng việc gì. Người khác có dễ chết thì từ tám hoánh vì thuốc vì thầy.

N. C. – Chú ơi, chú há lại chẳng biết tôi mà còn chu -toàn được, cũng nhờ có thuốc. Cứ lờ Đai-hoàng tiên-sinh, tôi chỉ sễnh thuốc ba ngày thì chết ngoẻo.

NỮ C. – Bác ơi, bác có thân thì bác giữ. Đừng nghe thầy lắm, mà rồi lại sớm đi đời.

N. C. – Chú ơi, chú nói, sao chú không nghĩ ? Vậy ra chú không tin thuốc à ?

NỮ C. – Tôi không tin một thứ nào cả, bác ạ. Tôi tưởng tin thuốc không phải là một sự thiết -yếu để mà sống.

N. C. – Quái lạ ! thuốc là một sự ai cũng phải tin. Đời nào cũng trọng-dụng, mà chú lại không tin hay sao ?

NỮ C. – Thưa bác, chẳng những tôi không tin mà thôi. Đây có tôi với bác, tôi xin nói bác biết rằng tôi coi nghề thuốc là một nghề điên -rồ to như ở trong nhân -loại. Người quân-tử cho là một trò trẻ rất nực cười. Không gì trái tai cho bằng nói một người chữa được khỏi bệnh một người, bác ạ.

N. C. – Sao người ta lại không chữa được bệnh cho nhau ? Chú vin lẽ gì mà chú nói thế, chú thử giải cho tôi nghe xem nào.

NỮ C. – Tôi xin viện lẽ này. Người ta là một cái máy rất huyền -diệu. Cái cội rễ sự sống, chưa ai rõ ra thế nào cả. Đó là một sự bí -hiểm của Tạo-hóa. Trước sự bí -hiểm ấy, còn có một cái màn che kín mít. Mắt người ta đối với cái màn ấy, còn gọi là đui mù hết cả.

N. C. – Cứ như chú, thì các ông lang không ông nào biết gì hết cả.

NỮ C. – Có, các tiên-sinh biết nhiều chữ sách. Bệnh gì cũng có tên, vừa xem đến kể ngay ra phanh-phách, rồi viện những điển Phùng -thị, Cảnh-nhạc, Tố-vân, Linh-khu, mà kể chứng bệnh phát-xuất thế này thế kia thì rành mạch lắm. Chữ tiên-bói nhớ như văn sách. Duy đến cái chữa cho khỏi, thì nghe như các tiên-sinh không biết thứ nào.

N. C. – Dầu thế nào chẳng nữa, trong bệnh giới thì các thầy làm thuốc quen, cũng biết hơn kẻ khác.

NỮ C. – Thưa bác. Ngoại-giả những điều tôi vừa nói, còn họ có biết đâu. Như thế thì phỏng chữa được khỏi những bệnh gì ? Cái tài của các thầy ấy, là một cái tài nói cho không ai hiểu lấy chữ làm lý-sự, lấy lời giao hẹn là sự công hiệu của thuốc-thang.

N. C. – Chú ơi, tôi thấy chán những người khôn ngoan như chú, lâm-bệnh cũng phải mời thầy.

NIU C. – Đó là một cái tang hèn-hạ của giống người, chứ không phải là một cái chứng cho thuật hay của thầy thuốc.

N. C. – Tất nhiên thuốc cũng có hay, mà nhà làm thuốc cũng có tin ở thuốc. Bởi vì thầy thuốc có bệnh, thường cũng thi nghề mà chữa lấy cho mình.

NIU C. – Bác ơi, bác phải biết trong bọn làm thuốc cũng lắm người ngu -dốt như bọn lê-dân uống thuốc, thì gọi là tự khi nhi khi nhân; cũng có kẻ biết rằng thuốc không công-hiệu gì mà bốc cho người, đó là bậc khi nhân nhi bất tự khi. Như Đại-hoàng tiên sinh của bác, thật là một kẻ tục-y. Cho nên suốt từ đầu xuống đến chân, cái gì cũng ra về thầy thuốc cả. Người ấy đã tin môn thuốc nào, thì không còn lý nào mà làm cho suy chuyển được sự tin ấy nữa; bình-phẩm tiên-bồi cho là tội. Dui mà tưởng mình là sáng. Bốc thang thuốc theo sách, cảm như đã nom thấy bệnh khỏi rồi. Không còn biết hồ-nghi, không còn biết bệnh gì là khó, chữa liệu chữa lĩnh, sâm, nhung, quế, phụ, đẻo tay mà cắt, chắc rằng không thể lầm. Thầy ấy thực tình mà làm liều, ngay lòng mà giết người ta. Giết khách bệnh cũng như là giết con, giết vợ. Có ngày tự mình làm hại đến cả mình.

N. C. – Phải, tôi đã biết chú không ưa tiên-sinh một chút nào. Nhưng thôi, tôi hãy hỏi chú câu này. Có bệnh thì phải làm thế nào, hử chú?

NIU C. – Không làm gì cả, bác ạ.

N. C. – Không làm gì cả?

NIU C. – Phải, ngộ bệnh không nên làm gì hết. Nghi là đủ. Tạo-hóa có một cái sức tài-bồi riêng, thân-thể ta suy chuyển chỗ nào, cứ để vậy tự dung là phải khỏi. Không khỏi hoặc lâu khỏi là bởi có một lẽ gì ngăn trở sức Tạo hóa. Người ta chết về thuốc thì nhiều, mà chết về bệnh thì ít.

N. C. – Đành vậy, nhưng tôi tưởng người ta cũng có thể giúp đỡ Tạo-hóa cho nó thuận việc tài-bồi.

NIU C. – Bác ơi! đó là một ảo-tưởng của mấy người; ta hay vui tai mà nghe họ nói, bởi vì những ý-tưởng ấy nó tung-bốc nhân-loại lên một chút, hoặc-giả là tại ta ước gì được như thế mà ta tin được ở lời ấy. Bác ơi, thầy lang nào mà nói rằng giúp được, cứu được, đỡ được sức Tạo-hóa, bỏ được những mối ngăn ngừa Tạo-hóa, thêm được những mối khiếm-khuyết², chữa được Tạo-hóa, khiến được Tạo-hóa; sửa đổi được máu người ta, bỏ được ruột được óc người ta, làm được cho mạng-mỡ khỏi sưng, vá được ngực, chính lại được buồng gan, bỏ được con tim, giữ được thận hỏa, khiến được cho người ta trường-thọ, ấy là kể chuyện tiểu-thuyết của nghề làm thuốc đó. Thật ra, và thí-nghiệm ra, thì các thầy lang không làm được trò gì hết.

N. C. – Phải, nghĩa là bao nhiêu học-thức thiên hạ chứa cả trong óc chú rồi. Bao nhiêu các danh-sự đời nay, không ai bằng chú hết.

NIU C. – Bác ơi, các danh-sự của bác đó, lấy lời nói thì là một thứ người, mà xét việc làm thì lại là một thứ người khác. Nghe các tiên-sinh nói thánh nói tiếng, thì tưởng chừng như trong vũ-trụ không có điều gì bí-hiểm nữa. Nom các tiên-sinh làm, thì mới biết thiên-hạ không còn có giống gì ngu dốt cho bằng các tiên-sinh.

² Đây là tác-giả ghét nghề làm thuốc quá, mà đặt nên lời này, chứ nghề thuốc sau quả lấy hai câu này làm chính kinh. Người ta dẫu không chữa được bệnh, nhưng có thể giúp được sức tài-bồi của Tạo-hóa. Như chỗ thương đau, lấy nước lã, bông và vải xô thật tinh-khiết, nghĩa là hấp nóng cho tiệt hết vi-trùng mà buộc vào, thì tức phải liền, tất là bỏ những mối ngăn ngừa Tạo-hóa.

N. C. – Phải, phải. Cứ đó thì chú là một bậc đại kiến-thức ở trong thiên-hạ. Rõ may cho chú làm sao, lại không có thầy nào ở đây mà làm cho chú phải xếp bớt những câu nói hợm ấy đi.

NỮ C. – Bác ơi, tôi không có phải là một người nhận lấy cái chức phản-đối nhà làm thuốc. Mà người ta lúc nguy-nan mỗi người tin một cách, tôi chẳng muốn ngăn ai. Đây là chỗ anh em trong nhà, tôi nói riêng với bác đó mà thôi. Tôi thấy bác nhắm mắt tin thầy quá đỗi, thì tôi muốn lấy nghĩa đồng-bào mà khuyên ngăn bác, mở mắt cho bác rạn ra mà thôi. Bác ơi, hay là bác có muốn giải khuây, thì tôi xin dất bác đi coi hát bội, có mấy bài tuồng của gã *Mô-li-ê*, tôi tưởng bác nên xem lắm.

N. C. – *Mô-li-ê* nhà chú là một thằng mách-qué, ai đâu lại đi đem những bậc người khả kính như là ông thầy thuốc ra mà điều-cột như thế cho đang.

NỮ C. – Trong những bài tuồng ấy không ai điều-cột nhà làm thuốc cả, chỉ điều-cột những thói nực cười của nghề làm thuốc mà thôi.

N. C. – Người ấy có quyền gì mà phán-đoán những việc thuốc-thang. Chẳng qua là thấy người hay thì ghen, thì tức, dám đem những chuyện kê đơn, bắt mạch, ra mà chế báng. Chẳng vì chẳng nể những người thông thái, ở Thái-y-viện mà ra.

NỮ C. – Bác ơi, *Mô-li-ê* nào có chế riêng một nòi thầy thuốc; nghề gì là chẳng có tuồng. Kia như những bậc đế vương khanh tể, so với mấy thầy lang, còn đáng trọng bao nhiêu, thế mà cũng đóng ra trò.

N. C. – Chú ơi, nếu tôi như các thầy làm thuốc, thì tôi có một phương báo-thù lại đưa làm tuồng. Hễ nó ốm đau nhứt định không ai đến chữa, để cho nó chết còng queo, hết nghề xiên xỏ. Tôi mà là thầy thuốc, thì tha hồ cho nó lạy nó van, tôi cũng chẳng cho lấy nửa liều thuốc tầy. Tôi lại đến tận nơi mà bảo vào mặt nó rằng: “Chết đi, chết đi! Bận sau thì chữa báng-bổ nghề ta!”

NỮ C. – Bác giận lão *Mô-li-ê* lắm đấy nhỉ?

N. C. – Tôi tức đầy ruột, bởi vì nó là thằng nói láo. Các thầy lang mà khôn ra, thì cứ y như lời tôi nói mà làm.

NỮ C. – Ngặt vì *Mô-li-ê* tại còn khôn hơn các thầy lang nữa. Y đau, y cũng chẳng cần thầy.

N. C. – Nếu nó đau, nó không uống thuốc, thì nó lại là ngu lắm.

NỮ C. – Bác ơi, *Mô-li-ê* không cần thầy thuốc, là có lý lắm. Gã thường nói thuốc là để cho những người khỏe mạnh, có dư lực mới chịu nổi được cả bệnh với thuốc. Còn gã thì yếu đuối quá, chỉ mang nổi bệnh mà thôi.

N. C. – Những lý ấy là những lý ngu. Thôi, thôi, xin chú đừng nói đến thằng ấy nữa, mà ngứa cả tai, tức đầy cả ruột tôi lên, làm cho tôi thêm nặng bệnh.

NỮ C. – Bác dạy thế, tôi xin vâng. Ấu là ta đổi chuyện. Bác ơi, con cháu *Lan* nó kêu van bác đừng gả nó như thế là phải, sao bác đang tâm lại bắt nó phải vào nhà tu kín? Việc dựng vợ gả chồng cho con-cái, là việc trăm năm của nó, phải có thuận lòng, nó mới được sướng thỏa ngày sau.

KỊCH THỨ IV

NHÂN-NGÔN TIÊN-SINH (*tay cầm một cái ống thụt thuốc mà vào*), NỮNG-CÔNG, NỮ-CÔNG

N. C. – Tôi vô phép chú một lát nhé.

NỮ C. – Bác có việc gì?

N. C. – Chú để tôi vào rửa ruột một lát.

NỊU C. – Bác rõ nệ lắm . Ai đâu lại cứ lúc nào cũng rửa ruột với uống thuốc luôn luôn ! Xin bác hãy nghỉ một hôm nay, mà ngồi yên với tôi một lát có làm sao.

N. C. – Thôi, thể tiên-sinh hãy lại nhà. Đến chiều hoặc sáng mai mời tiên-sinh lại đến.

NHÂN-NGÔN TIÊN-SINH (nói với Nịu-công). – À, anh này là thể nào mà lại dám đến đây ngăn trở việc thuốc-thang, không để cho tôn-ông rửa ruột ? Anh này cả gan thật !

NỊU C. – Nay tôi bảo, anh khôn hồn thì khá đi ngay . Coi bộ anh còn khờ dại lắm , chưa biết mặt người.

NH. NG. – Việc thuốc thang nào phải việc chơi ! Tôi có làm đũa ở nhà ông đâu , mà bắt đi bắt lại được như thế . Ta đến đây là tuân lệnh qu an đốc-tò, chứ nào phải không dung mà đến . À, nếu vậy để ta đi mách với Đại -hoàng tiên-sinh cho ngài biết nhà này vô lễ , không biết kính trọng lệnh thầy. Rồi mà xem, rồi mà xem. . .

N. C. – Chú ơi, thật là chú gieo tai gieo vạ cho nhà tôi.

NỊU C. – Không rửa ruột theo lệnh Đại -hoàng tiên-sinh, cái vạ đã lớn thay ! Bác ơi bác, tôi lại xin khuyên bác một lần. Bác phải cố mà chữa cho khỏi cái bệnh mê thầy mê thuốc này đi mới được. Bác định đem thân chôn sống vào trong đồng thuốc hay sao đó ?

N. C. – Trời đất ơi ! rõ thật chú được thể nói trăn, thật là giọng con người mạnh khỏe. Chú thử bệnh tật như tôi, xem chú có mất nói thể nữa hay không ?

NỊU C. – Bác ơi, thể bác bệnh gì ?

N. C. – Chú làm tôi hóa điên rồ mất ! Cái bệnh tôi, tôi ước gì chú mắc phải một phen , để chú mất khinh thầy rẻ thuốc. Chết chưa ! Đại-hoàng tiên-sinh đã đến kia.

KỊCH THỨ V

ĐẠI-HOÀNG TIÊN-SINH, NŨNG-CÔNG, NỊU-CÔNG, CON NHÀI

ĐẠI-HOÀNG. – Ta vừa đến cửa nghe những tin hay , nhà này ngạo -mạn cả thầy , thuốc chẳng uống, đơn kê cũng mặc.

N. C. – Trăm lạy tiên-sinh, không phải ...

Đ. H. – À ! bệnh khách to gan góm nhỉ ? Bệnh như kia mà kháng-cự lệnh thầy

C. N. – Chết chưa ! Góm chưa !

Đ. H. – Bài thuốc rửa ruột này, là bài thuốc ta công trình nghĩ lấy, mất ba đêm mới dám thành đơn. Vậy mà lại bỏ này !

N. C. – Lạy tiên-sinh, không phải là tôi...

Đ. H. – Ta xem ba bẫy pho sách, mới lập ra được bài thuốc hay này !

C. N. – Chết chưa ! ông tôi càn rỡ quá !

Đ. H. – Uống thuốc ấy vào trong gan ruột đáng lẽ thi công-hiệu bao nhiêu.

N. C. – Lạy tiên-sinh, số là em tôi. . . .

Đ. H. – Thế mà dám đẩy đi không dùng đến !

N. C. – Bẩm tiên-sinh, đây là tại em tôi, nó. . .

Đ. H. – Sự này tội nặng, phải chơi !

C. N. – Thật là tội nặng !

Đ. H. – Đó là tôi ngạo ngược với y-gia.

N. C. – Tội em tôi mà. . .

Đ. H. – Tôi ấy hình nào cho bỏ !

C. N. – Thật thế.

- Đ. H. – Nay, này, ta bảo cho biết, từ đây ta tuyệt-giao với đó.
- N. C. – Lạy tiên-sinh, đó là em tôi, nó. . .
- Đ. H. – Ta nào lại còn kết-thân với nhà này.
- C. N. – Tiên-sinh phạt ông tôi thế, thật là đáng tội.
- Đ. H. – Đây là cái tờ ta đã làm sẵn, để cho thằng cháu ta với con người cả gia -tài của ta. Giờ người đã ăn ở như thế, thì này ta xé đi cho mà coi.
- N. C. – Lạy tiên-sinh, đây là em tôi làm hại tôi.
- Đ. H. – Láo thật ! dám khinh-nhòn đơn thuốc của ta.
- N. C. – Lạy tiên-sinh, xin tiên-sinh lại sai về lấy, tôi xin rửa ruột tức-thì.
- Đ. H. – Bài thuốc tẩy, chỉ vài hôm là khỏi !
- C. N. – Ông tôi đã thế, thật tiên-sinh không nên cứu nữa.
- Đ. H. – Dùng thuốc ấy, trong mình hết độc.
- N. C. – Rõ, chú ơi, chú làm hại tôi nhé !
- Đ. H. – Chỉ mười hai tháng nữa, là bệnh khỏi hết.
- C. N. – Người bệnh chẳng đáng thầy một chút nào !
- Đ. H. – Thôi, nhưng ông đã không muốn nhờ tay tôi, thì. . .
- N. C. – Lạy tiên-sinh, nào phải lỗi tôi.
- Đ. H. – Ông đã muốn vượt quyền thầy. . .
- C. N. – Thái ác chi tội, bắt nạt dung thứ !
- Đ. H. – Ông đã làm loạn, ông đã phản nghịch với thuốc tôi. . .
- N. C. – Lạy tiên-sinh, tôi đâu dám thế.
- Đ. H. – Thì tôi truyền đời báo danh cho ông biết, từ nay trở đi, tôi mặc ông với bệnh ông, với bộ ruột xấu của ông, với máu độc của ông, với khí hư của ông, với tạng yếu của ông.
- C. N. – Thật đáng kiếp !
- N. C. – Trời ơi là trời !
- Đ. H. – tôi chỉ hạn cho ông trong bốn ngày thì thành cố -bệnh, thuốc trời cũng không chữa được nữa.
- N. C. – Lạy tiên-sinh, tiên-sinh thương tôi.
- Đ. H. – Rồi nó đâm trệ tì.
- N. C. – Tiên-sinh ơi !
- Đ. H. – Trệ tì rồi nó đâm ra tì hư.
- N. C. – Tiên-sinh ơi !
- Đ. H. – Tì hư rồi rồi nó đâm ra tì-vị liệt nhược.
- N. C. – Tiên-sinh ơi !
- Đ. H. – Tì-vị liệt nhược rồi nó đâm ra sáp-tràng.
- N. C. – Tiên-sinh ơi !
- Đ. H. – Sáp-tràng rồi bí đâm ra lị.
- N. C. – Tiên-sinh ơi !
- Đ. H. – Lị rồi nó đâm ra báng.
- N. C. – Tiên-sinh ơi !
- Đ. H. – Báng rồi thì chết. Thế để ông biết cái đại-dột của ông là hại cho ông làm sao. Thôi, tôi đi về.
- (Đại-hoàng đi ra, con Nhài cũng theo ra).

KỊCH THỨ VI

NŨNG-CÔNG, NỊU-CÔNG

N. C. – Trời ơi ! Tôi chết rồi. Chú làm hại tôi. Chú giết tôi rồi !

NỊU C. – Làm sao ? cái gì mà bác kêu làm vậy ?

N. C. – Thôi, thôi, tôi không thờ được nữa rồi. Y-sư đã báo-thù tôi rồi.

NỊU C. – Bác ơi ! bác thật là điên rồ ! Cũng may mà không ai nom thấy bác, giá mà ai biết, thì thật bác để tôi cũng thẹn thay . Chết nỗi ! Bác thử xét mình xem thế có phải thật là rồ dại không ? Chỉ những mơ tưởng mà ra bệnh. Ấu là tôi can bác, bác nên tỉnh lại, kéo nữa người ta chê cười.

N. C. – Rồi nó ra những bệnh gì, chú lại không nghe đấy ư ?

NỊU C. – Bác thật-thà quá !

N. C. – Chú lại không nghe người ta bảo bốn hôm nữa thành ra cố-bệnh đấy à ?

NỊU C. – Người ta bảo thế nữa , thì có làm sao ? Thầy lang này nào phải thần thánh hiển linh vào miệng. Cứ như bác thì ra hồn vía bác . Thầy lang nắm cả trong tay , dây ngà y thàng của bác, do ở tay của thầy tuôn ra rút lại, dài vắn tùy lòng. Bác ơi bác khá biết gốc tính-mệnh là ở trong mình, thầy dẫu giần cũng không đoán được ; mà thầy yêu cho thuốc nó cũng chẳng thêm dài. Tôi tưởng chuyện này là một chuyện có thể làm cho bác từ đây chữa hẳn được bọn thầy lang. Vì bằng sự đã ra như thế, mà số bác cả đời phải có thầy lang kề bên cạnh , thì rồi tôi xin kiếm cho bác một thầy để dài hơn gã Đại -hoàng một chút, không đến nỗi quên thang rửa ruột, mà phải nên cố-bệnh một đời.

N. C. – Chú ơi, chú không biết, tiên-sinh đã chữa cho tôi từ lâu lắm lắm, tạng tôi thế nào, tiên-sinh đã tường tận ; việc thang thuốc cho tôi, duy chỉ có tiên-sinh làm nổi.

NỊU C. – Nếu vậy, bác thật là yên-trí lạ đường, bác có hai con mắt riêng mà coi thế-sự !

KỊCH THỨ VII

CON NHÀI, NŨNG-CÔNG, NỊU-CÔNG

C. N. – Thưa ông, ngoài cửa có một thầy lang xin vào bài yết.

N. C. – Thầy lang nào ?

C. N. – Thầy lang làm thuốc, y-nghệ chuyên-môn.

N. C. – Tao hỏi mày, thầy lang ấy là ai ?

C. N. – Dạ, thưa con không biết. Nhưng sự đâu có sự lạ lùng ! Thầy lang ấy lại giống con như đúc. Vì bằng con không chắc mẹ con là gái tiết-trinh, thì con bảo đó là em con , mẹ con đã đẻ giầu, sau khi cha con đã chết rồi.

N. C. – Bảo vào đây xem nào (*con Nhài ra*).

NỊU C. – Anh ta rõ mát tay dùng thầy thuốc ! Ông lang nọ mới ra, ông lang kia đã vào.

N. C. Tôi sợ vì chú mà nhà tôi xảy việc gì tai-biên đây.

NỊU C. – Bác này hay chưa ! Cứ thế mà nói mãi !

N. C. – Chú lại không nghe đấy à ? bệnh một chàng những chi không biết , nó đã kéo đến đây mình. . .

KỊCH THỨ VIII

CON NHÀI, *ăn bần giả thầy thuốc lại vào* ; NŨNG-CÔNG, NỊU-CÔNG

C. N. – Thưa ngài, ngài cho phép tôi vào bái yết và dâng chút tài mọn để bốc thuốc hầu ngài .

N. C. – Cám ơn tiên-sinh. Ừ này, thật giống con Nhài như đúc.

C. N. – Ngài cho phép tôi ra một chút . Tôi sai thằng hầu tôi đi một việc , rồi tôi lại xin vào (*con Nhài ra*).

N. C. – Chú thử nhìn kỹ xem, có phải rõ chính con Nhài không hử chú ?

NỮ C. – Giống thật sự ! Nhưng sự ấy em đã bả ng mục-kích, cổ lai người ta giống nhau như đúc cũng có thường.

N. C. – Về phần tôi, thì tôi lầy lăm lăm. Bay giờ tôi mới thấy là một.

KỊCH THỨ IX

CON NHÀI, *lột quần áo giả rồi lại vào* ; NŨNG-CÔNG, NỮ-CÔNG

C. N. – Dạ ! thưa ông gọi gì con ạ ?

N. C. – Tao gọi gì đâu.

C. N. – Con tưởng ông gọi.

N. C. – Không, tao không gọi mày mà.

C. N. – Vậy ra tai con nghe nhầm.

N. C. – Ừ, thôi mày đã vào thì ở đó, xem thầy lang này giống mày là đường nào.

C. N. *vội vàng chạy ra mà rằng* : giống lắm ! Nhưng con đã nhìn rồi . Con còn vô số việc bộn bề ngoài nọ.

N. C. – Tôi mà không nom thấy cả hai người một lúc, thì tôi dám đánh chộc rằng chỉ có một.

NỮ C. – Tôi xem sách cũng đ ã thấy nhiều chuyện người giống nhau như thế . Mà ngày thừa nhỏ tôi cũng đã từng nom thấy hai người giống nhau đến nổi lặn-sông mà không ai biết.

N. C. – Như cái việc giống nhau này , thì tôi dẫu nom thấy cũng phải mắc . Ai có bắt thề rằng thầy lang với con Nhài là một tôi cũng thề ngay.

KỊCH THỨ X

CON NHÀI, *lại ăn bận giả thầy thuốc mà vào* ; NŨNG-CÔNG, NỮ-CÔNG

C. N. – Ông tha lỗi cho.

N. C. – Lạ quá !

C. N. – Tôn-ông xá cho kẻ làm thuốc vô tài này, nghe tiếng tôn -ông là một bậc danh -bệnh, dám tự tiện đến bái-yết và xin phép tôn-ông cho vào hầu thuốc.

N. C. – Đa tạ tiên-sinh (*nhìn kỹ vào tận mặt C. N.*)

C. N. – Tôn-ông nhìn tôi như thế , chừng để đoá n xem tôi bao nhiêu tuổi. Tôn-ông thử đoán xem nào ?

N. C. – Tiên-sinh, tôi coi chừng chỉ hai mươi sáu, hai mươi bảy tuổi trở lại, chứ gì !

C. N. (*cười hà hà rồi nói*) – Tôn-ông nom sai. Tôi năm nay chín mươi tuổi rồi.

N. C. – Chín mươi tuổi !

C. N. – Thưa phải, chín mươi tuổi. Vậy tôn-ông mới biết môn thuốc của tôi thần -hiệu. Uống vào trẻ mãi không già.

N. C. – Thế thì lạ thật ! Từ thừa bé đến giờ , tôi nay mới thấy lão xanh tươi như tiên -sinh là một.

C. N. – Thưa tôn-ông. Tôi là một nhà làm thuốc đi dong hết tỉnh này sang tỉnh khác, qua nước nọ sang nước kia, để tìm kiếm lấy những dị-bệnh mà chữa mới phi tài riêng. Tôi thường khinh những bệnh nhỏ mọn tầm thường ai cũng chữa được, như là : ho, thấp, trường phế, sốt rét đã thành cô-bệnh, những chứng đau tim, đau óc, phong, lao, cổ, lại, toàn là những chứng kẻ tầm thường không sao chữa nổi, tôi mới thêm chữa. Ước gì tôn-ông có đủ ngàn ấy bệnh, các thầy đều chịu cả rồi, tôn-ông đã mất hết hi-vọng, chỉ còn một việc đóng quan, để cho tôi đem cái kỳ-tài này ra mà chữa hầu tôn-ông, thì tôi mới phi dạ.

N. C. – Đa tạ tiên-sinh.

C. N. – Xin tôn-ông đưa tay để tôi bắt mạch. Tôn-ông ngồi yên, thở ra thở vào cho đều hơi. Ờ ! ờ ! mạch này đáo-để lắm đây ! Hoài của ! thế mà tôn-ông không sớm biết tôi. Tôn-ông uống thuốc ai vậy ?

N. C. – Thưa, tôi uống thuốc Đại-hoàng tiên-sinh.

C. N. (*Giả vờ giả quyển sổ ra xem*). – Đại-hoàng tiên-sinh, người này không có danh tiếng gì, trong sổ các danh-y đây không có tên ghi. Thế người ấy bảo tôn-ông đau bệnh gì ?

N. C. – Tiên-sinh bảo tôi đau gan. Lại có người khác bảo rằng tôi đau mạng-mỡ.

C. N. – Họ là dốt cả, tôn-ông đau phổi đấy.

N. C. – Tôi đau phổi ?

C. N. – Chính phải phổi. Tôn-ông thường thấy đau làm sao ?

N. C. – Tôi thỉnh thoảng thấy đau nhói trong đầu.

C. N. – Chính thị phổi rồi.

N. C. – Cũng có lúc thì tôi tối tăm cả mắt lại.

C. N. – phổi.

N. C. – Có lúc lại thấy rạo rục trong tim.

C. N. – phổi.

N. C. – Nhiều khi rời-rã cả chân tay.

C. N. – Cũng do phổi.

N. C. – Có lúc thấy bồn chồn trong ruột như là đau bụng.

C. N. – Do phổi. Tôn-ông ăn cơm ngon miệng thì phải ?

N. C. – Thưa tiên-sinh, có thể.

C. N. – Phải rồi, tại phổi. Tôn-ông thỉnh thoảng ưa uống hớp rượu.

N. C. – Thưa tiên-sinh, có thể.

C. N. – Phải rồi ! Cơm xong, tôn-ông hơi buồn ngủ. Hễ ngủ được thì thấy dễ chịu.

N. C. – Dạ có thể.

C. N. – Phải rồi ! Chính phổi ! Thế họ bảo tôn-ông ăn uống làm sao ?

N. C. – Đại-hoàng tiên-sinh bảo tôi ăn cháo.

C. N. – Ngu !

N. C. – Ăn thịt gà cho nhiều.

C. N. – Ngu !

N. C. – Ăn thịt bò non.

C. N. – Ngu !

N. C. – Ăn nước suýt thật béo.

C. N. – Ngu !

N. C. – Ăn trứng tươi.

C. N. – Ngu !

KỊCH THỨ XI

CON NHÀI, bỏ quần áo *thầy thuốc ra rồi vào* ; NỮNG-CÔNG, NỊU-CÔNG

C. N. *vừa đi vào vừa giả tảng nói với ai ở ngoài* . – Thôi, thôi. Tôi xin hiểu ạ. Tôi còn đang bận việc, không có thì giờ nói dờn. Chào thầy đi ra.

N. C. – Cái gì thế, Nhài ?

C. N. – Thưa ông, thầy lang, thầy ấy cứ đòi bắt mạch con đây ạ.

N. C. – Chú coi đó. Chín mươi tuổi đầu còn dĩ tính !

NỊU C. – Thôi thế bây giờ bác đã giận nhau với Đại -hoàng công rồi, để tôi xin mách bác một đám này cho con cháu Lan.

N. C. – Thôi, nó đã trái ý tôi , để tôi cho nó vào nhà tu kín. Vả, con này nó có tình riêng với thằng nào đây. Tôi đã bắt được quả tang rồi, mà nó còn tưởng tôi không biết gì.

NỊU C. – Bác ơi, ví dù con cháu nó có thích riêng gã nào đấy y nữa, nó yêu nhau mà định l ấỵ nhau, thì phòng có việc gì trái đạo, mà bác giận nó ?

N. C. – Thôi, lòng tôi đã quyết ; chú nói làm chi cho uổng mất lời.

NỊU C. – Bác ý hẳn muốn chiều ai đấy nhi ?

N. C. – Phải, tôi nghe ra rồi. Quanh quần chú vẫn hoàn câu ấy . Chẳng qua là chú oán giận vợ tôi.

NỊU C. – Bác đã nói, ừ thì có thể. Chỗ anh em gì bằng nói thẳng đến tận nơi . Tôi nói là tôi nói bác gái nhà bác. Việc cháu tôi cũng như việc mê thuốc mê thang, chẳng qua chỉ một người xui bảo bác.

C. N. – Thưa ông, ông đừng nói bà tôi như thế. Bà tôi là một người ngay thẳng rất mầu, thật thà có một, lại yêu quý ông tôi một cách lạ lùng ; bà tôi thờ ông tôi thật là trọn nghĩa vợ chồng , đáng ghi chép tên bà tôi vào dòng tiết-phụ.

N. C. – Ừ, chú thử hỏi nó mà xem, vợ tôi nâng-niêu tôi thế nào ?

C. N. – Thật thế, thưa ông.

N. C. – Bà ấy thấy tôi đau yếu, trong lòng khổ-não làm sao ?

C. N. – Hẳn thế.

N. C. – Vợ tôi vất-vả, đêm ngày thăm nom thang thuốc cho tôi thế nào ?

C. N. – Quả có thể (*nói với Nịu-công*). Ông không tin con xin bày ra một kế , để ông nhìn thấy nhõn tiền, mới chịu rằng vợ thờ chồng như thế , thật là có một. (*Nói với Nịu-công*). Thưa ông, ông cho phép con thí-nghiệm cách này, để cho ông ấy trơ mặt gổ ra một chốc.

N. C. – Mà làm cách gì ?

C. N. – Bà con sắp vào . Xin ông hãy tảng năm sọng sượng , giả cách chết trên cái ghế này , để con ra gọi bà vào, cho ông chú coi bà than khóc thiếu não làm sao.

N. C. – Ừ thì mày thử làm xem.

C. N. – Nhưng xin ông có làm giả chết thì làm m ột lát mà thôi , kéo lâu quá bà con buồn rầu thật, không khéo chết mất, tội nghiệp !

N. C. – Mày cứ để vậy tao làm.

C. N. *nói với Nịu-công*. – Còn ông, thì xin ông hãy tạm ẩn chỗ này.

N. C. – Không biết làm giả chết có việc gì nguy-hiểm không ấy nhi ?

C. N. – Không việc gì hết , không. Còn có việc gì là việc nguy-hiểm nữa. Xin ông cứ nằm xuống đây, ruỗi thẳng chân ra (*Nói sẽ vào tai*). Thế để cho ông em từ rầy mắt nói xấu bà con . Bà con đã vào kia. Ông chớ cựa cậy.

KỊCH THỨ XII

NỮNG-BÀ VÀO

C. N. *vừa kêu vừa khóc*. – Trời đất ơi ! trời đất ơi ! ông tôi làm sao thế này, Trời ơi là trời !

N. B. – Cái gì đấy, Nhài ?

C. N. – Bà ơi ! Bà ơi !

N. B. – Cái gì ?

C. N. – Bà ơi ! Ông con chết mất rồi. Bà ơi !

N. B. – Ông ấy chết rồi à ?

C. N. – Trời ơi, ông tôi thật chết mất rồi. Ông ơi là ông ơi ! ông đi đâu. . .

N. B. – Chết thật à, mày ?

C. N. – Bà ơi. Ông con đã chết trơ trơ ra kia rồi. Tội nghiệp ! thế mà không ai biết. Chỉ có một mình con ở trong phòng. Con vừa lại đỡ lấy, thì ông tắt nghỉ trên tay. Nằm thẳng kia kia. Ông ơi là ông ơi !

N. B. – Nếu vậy tạ ân trời đất ! Từ đây ta nhẹ nợ đi rồi . Mà việc gì mà khóc thế con ơi , im đi kéo dơ đòi, con kia ạ.

C. N. – Dạ, lạy bà, con cứ tưởng ông chết thì phải khóc.

N. B. – Ai kia mà chết thì nên khóc thật, chứ cái người ấy mà chết, thật nhẹ nợ cho nhân-gian. Cái mặt kia sống phồng làm gì ? Chết đi để có khi là ích cả. Người đâu mà ai cũng phải ghét , bản như heo, hôi như cú, lúc nào cũng phải rửa ruột, cũng uống thuốc. Nào là ho, nào là khạc, nào là hỉ mũi , ai nấy phải kin h phải tởm, không giám lại gần. Trí thì cùn, người thì xấu, mặt mày lúc nào cũng khoằm -khoằm, hết mắng đũa ở , lại chửi con hầu , chết cũng rảnh , hơi đâu mà khóc.

C. N. – Lạy bà, bà đặt được một bài văn tế ông con hay lắm !

N. B. – Nhài ơi, con hỡi ! Con khá giúp bà một việc, sau này sẽ có thưởng to . May làm sao ! Lão vừa chết ; chưa ai biết cả. Vậy, bà con ta hãy khiêng lão vào giường , để giấu kín đừng ai biết vội. Chờ cho đến khi tao xong chút việc sẽ hay . Nào là giấy má, nào là bạc tiền, để ta lấy đủ cát một bên, bấy giờ hãy nói lên cho nhà biết . Ta đây, bấy nhiêu năm thú vui kém thiệt, bỏ uổng ngày xanh, mà chịu đựng lấy anh ốm già , chẳng có lẽ bây giờ lại chịu chân tay không mà đứng dậy đi ra. Vào đây, con. Trước hết ta hãy thu lấy chòm thìa khóa.

N. C. *ngồi nhóm dậy*. – Khoan đã !

N. B. *Bằng người sét đánh*. – Trời !

N. C. - Phải, thưa vợ tôi ạ. Bấy giờ tôi mới biết bà yêu tôi là thế.

C. N. – Ô kìa tử-nhân chưa chết !

N. C. *nói với Nàng-bà đi trở ra*. – Thưa bà, tôi được biết bụng bà thương tôi như thế, tôi lấy làm may, cảm ơn bà mấy câu khóc than sâu thẳm. Thôi, đó cũng là một bài học tốt trời ban , khiến tôi khỏi làm càn lắm sự. Đa tạ hiền-thê.

N. C. *ở trong chỗ ẩn thò ra*. – Thế nào, bác đã rõ chưa ?

C. N. – Tôi thật chẳng ngờ đã u như thế . Câu chuyện này nên để làm gương . Kia kia nghe tiếng Lan nương , xin ông lại lên giường nằm giả chết , cho cô con nom thấy , xem hai bên là mấy thứ tình. Sự này nên thử cho mình.

(*Nụ-công lại đi ân*).

KỊCH THỨ XIII

CÔ LAN VÀO

C. N. *tảng kêu khóc*. – Trời ơi là trời ! Ôi trời đất ôi ! Tội nghiệp ông tôi thế này ! Ông ôi là ông ôi !

C. L. – Cái gì thế, Nhài ? Con làm sao mà than khóc ?

C. N. – Trời ơi tin sầu thảm xin cô khá biết. . .

C. L. – Làm sao ?

C. N. – Thân-sinh cô đã chết mất rồi

C. L. – Cha tao chết ! Cha tao chết !

C. N. – Ông nằm kia, cô thử lại coi. Tội nghiệp thế, thôi thôi còn chi nữa.

C. L. – Nghe nói tinh -thần sáng sốt . Trợn nhìn hồn phách lạc xiêu ! Ôi ! thương ôi ! thân tôi khổ não trăm chiều. Còn có một cha yêu nay chết mất. Ôi cha ôi là cha ! Sao cha đà vội khuất, để con ân-hận bao khuây . Thật là con giết cha , tôi này khôn thoát được ! Thôi thật khổ thân này trong một kiếp. Cha ôi ! Dạ con nay thống thiết. Kể làm sao cho xiết nỗi đón đau !

KỊCH THỨ XIII

CẬU AN VÀO

C. A. – Lan nương ơi hỡi ! Bởi vì đâu nên nỗi khóc than ?

C. L. – Chàng ơi ! Đất bằng bỗng nổi cơn sóng gió, thân sinh tôi nằm đó trơ trơ. Sầu này ai đã biết cho chưa ? Ôi thân-phụ ! biết bao giờ lại thấy !

C. A. – Nếu vậy, khổ già chân khổ già ! Tâm lòng này tưởng đã có phần mong ! Số là tôi đã cậy Nụ-công, sang nói hộ cho xong rồi tôi lại . Những mong khéo hết lời khiêu -nại, để xiêu lòng quảng-đại lão ông. Than ôi, thôi thế là xong . Tôn-nghiêm đã mất thời hồng về ai , được nữa đây ?

C. L. – Thôi xin chàng đừng nói chi đến nữa . Việc đôi ta đã lỡ thì thôi . Cha tôi nay đã mất đi rồi. Nỗi vui thú thì tôi xin bỏ hết . Cha ơi ! Hận vì nỗi con đà trái lệnh . Thôi thì dù con chẳng nghe được cả lời cha , con cũng xin nghe lấy nửa , gọi là cho thoả linh -hồn cha. Âu là trước linh-sang con xin nguyện, xong công việc cha, con sẽ vào nhà tu kín.

N. C. *ngồi nhóm dậy ôm con mà hôn*. – Nếu vậy con ta. . .

C. L. – *giật nảy mình*. – Ủa !

N. C. – Con ơi con, con lại gần đây chớ sợ. Cha đây mà, cha sống đây mà. Nếu vậy con thật là máu mủ của cha, con thật là con của cha , cha có phúc mà để được con ra , cha sướng từng khúc ruột.

C. L. – Nếu vậy vạn hạnh, vạn hạnh ! Cha ơi cha ! Ân trời đà chẳng phụ lòng ngay , mà trả lại cha cho con, thôi thì con xin quỳ lạy trước cha mà xin một điều này . Ý con đã thuận lấy An -sinh, dầu cha không muốn thì con cũng xin chịu, song con chỉ xin cha đừng bắt con lấy ai nữa mà thôi.

C. A. *Cũng qui xuống mà kêu.* Lạ ông, hai chúng con từ khi gặp gỡ, phải duyên nhau con đã thương nhau. Thôi thì, con cũng khấu đầu. Trăm nghìn lạ xin người thương đến.

NỮ C. – Lòng sắt đá nào mà nở để cho con trẻ nó kêu van như thế ?

C. N. – Thưa ông, ông coi cô, cậu con yêu nhau như thế, thì nở lòng nào mà ông lại đứng dưng ?

N. C. – Thế thì sao nó không làm thuốc ? Về sâm ô, sâm thuốc, sâm dao-cầu. Rồi sang đây tao gả.

C. A. – Dạ, lời ông đã dạy, con há chẳng vâng. Nếu chỉ có thế mà được và o làm rể nhà ông, thì con xin lĩnh ý. Dẫu ông bắt làm gì mà con chẳng xin làm. Để con lại xin kiêm cả bào -chế nữa, cho ông đủ người dùng tuôn thế.

NỮ C. – Bác ơi, bác đã muốn thế, tôi xin hiến một câu. Lạ là phải bảo ai sắm dao cầu. Bác sắm lấy mà làm cho thêm tiện.

C. N. – À nhỉ ! đó mới là cách vệ-sinh tuyệt-diệu. Ông mà giữ nghề thuốc trong tay, thì còn bệnh nào lại dám trêu người nữa.

N. C. – Chú ơi, tôi nghe như chú nhạo tôi thì phải ? Tôi bây nhiêu tuổi đầu, còn đi học làm sao được nữa.

NỮ C. – Bác lạ là còn phải học. Cứ như bác, cũng đã giỏi lắm rồi, ít ông thầy biết thuốc cho bằng bác kia đây.

N. C. – Nhưng làm thuốc phải biết chữ, phải nhờ sách, phải biết bệnh nào thuốc nào thì mới làm được.

NỮ C. – Thưa bác, bác cứ đeo nhỡn-kính, để móng tay dài, tự khác là biết cả có lo gì.

N. C. – Vậy ư chú ? Đeo kính, để móng tay dài. là tự khác đọc được sách thuốc, kê được bệnh, kê được đơn hay sao ?

NỮ C. – Phải, thưa bác. Bác lên ngọn kính, khéo rờ rờ cái móng tay lá lan, mà bắt mạch cho người ta, rồi mở miệng nói tràn, tự khác thành văn, dẫu nói bậy cũng thành ra lý-sự.

C. N. – Thưa ông, những một bộ râu ông, cũng đã đủ nên mặt ông lang thánh thuốc rồi.

C. A. – Về phần tôi thì ông muốn bảo làm sao tôi cũng xin vâng.

NỮ C. – Bác có muốn làm thầy thuốc ngay bây giờ không ?

N. C. – Ngay bây giờ được à ?

NỮ C. – Vâng, liền ngay đây cũng được.

N. C. – Ngay đây ? tại nhà tôi đây ?

NỮ C. – Vâng. Tôi có quen một nhà y-viện, để tôi xin mời đến đây làm lễ thụ-nghiệp cho bác. Không tốn đồng nào cả.

N. C. – Nhưng họ hỏi tôi thì tôi biết nói những gì ?

NỮ C. – Bác cứ vào bận áo thụng, đi hia, rồi ra đây. Chỉ hai câu thì bác biết hết. Còn những câu nào khó thì họ sẽ viết vào mảnh giấy cho bác nom mà đọc. Bác vào mặc áo, để tôi đi triệu các tiên-sinh đến.

N. C. – Thôi thì tôi cũng thử xem, nó ra làm sao ? (*Đi vào thay áo*).

C. A. *hỏi Nữ-công.* – Lúc này ông nói ông quen một nhà y-viện, nghĩa là làm sao ?

C. N. – Phải, ý ông thế nào, xin ông nói cho chúng con cùng biết.

NỮ C. – Ý ta muốn bày một cuộc tiêu -kiển tối hôm nay. Nhân có một phường hát bội, họ đóng một trò thầy thuốc, vừa có nhạc, vừa có vũ. Ta muốn đem anh ta ra để cho anh ta đóng vai chính.

C. L. – Nhưng mà chú ơi ! Cháu coi đó thì ra chú lấy cha cháu ra chú làm trò đây à ?

NIU C. – Cháu chờ phiền lòng. Cha cháu gàn, cho nên chú phải tìm thuốc chữa. Vả, việc này chỉ mấy ta đây biết rõ mà thôi. Đối với mắt người ngoài chẳng qua là một cuộc đú-đòn. Vả, muốn che mắt thế, âu là chúng ta đây mỗi người ta đóng một vai. Trong cuộc giùng mỡ. Ai cười mà sợ. Thôi chúng ta đi sắm sửa.

C. A. *hỏi cô Lan.* – Nàng chịu thế chẳng?

C. L. – Chú ta đà đưa lối, đôi ta há lại chẳng theo.

HẾT
